

รายงานการวิจัย

เรื่อง

มุมมองของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
ต่อการจัดการศึกษา: ศึกษากรณีอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

Thombon Administration Organization Council's Viewpoints on
Educational Management : A Case Study In Amphur Wangthong,
Phitsanuloke Province.

โดย

ถาวร พงษ์พานิช

การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ)

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

ปีการศึกษา 2540

คำนำ

การวิจัยเรื่อง **มุมมองของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษา** : ศึกษากรณีอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ประจำปีการศึกษา 2540

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจาก นายสมศักดิ์ นาคเลิศ ศึกษาธิการอำเภอวังทอง นายชาติ บุญมาก ปลัดอำเภอวังทอง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอวังทองทุกท่าน และอาจารย์สุรพล ทองงาม อาจารย์โรงเรียน วัดยางเอน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองพิษณุโลก

ขอขอบพระคุณ นายอำเภอวังทอง นายอำเภอพรหมพิราม และปลัดอำเภอ พรหมพิราม ที่กรุณาให้เก็บข้อมูลการวิจัยภายในอำเภอพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะตลอดจน อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ของอำเภอพรหมพิราม และอำเภอวังทองที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างในการให้ข้อมูลการวิจัยเป็นอย่างดี

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม รองศาสตราจารย์ ดร.นงคราญ กาญจนประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรรค์ วรอินทร์ และคณาจารย์สำนักวิจัยที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

ถาวร พงษ์พานิช

2542

หัวข้องานวิจัย มุมมองของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อ
การจัดการศึกษา : ศึกษากรณีอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
ชื่อผู้วิจัย ถาวร พงษ์พานิช
สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
โทรศัพท์ 055-258584
ปีที่ทำการวิจัย 2540

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ สัมภาษณ์มุมมองของคณะกรรมการบริหาร
องค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษา โดยได้ศึกษากรณีอำเภอวังทอง จังหวัด
พิษณุโลก การสำรวจจะศึกษาใน 4 ประเด็นหลัก คือ สภาพข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไป
ความรู้ความเข้าใจทางการศึกษา แนวคิดต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน และความต้องการ
และมุมมองทางการศึกษาในอนาคต เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแบบสัมภาษณ์

ปรากฏผลการวิจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐาน ส่วนมาคณะกรรมการฯ วุฒิทางการศึกษาดำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพเป็นของตนเอง ได้แก่ อาชีพทางการเกษตร
2. ความรู้ความเข้าใจทางการศึกษายังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากพื้นฐานความรู้ในวิชาสามัญยังไม่สูงนัก
3. แนวคิดต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ต้องการให้เน้นวิชาชีพ มารยาทเรียบร้อย ช่วยเหลือตนเองได้ สถานที่เรียนควรมีในหมู่บ้านจนจบชั้นมัธยมศึกษา
4. ความต้องการและมุมมองทางการศึกษาในอนาคต
ต้องการให้การศึกษาสอนองความต้องการของชุมชน ชุมชนเป็นผู้กำหนดนโยบาย ฯ ทั้งในเรื่องของการศึกษาและอื่น ๆ ส่วนครูผู้สอนหรือโรงเรียน เป็นผู้สอนนักเรียนในรายละเอียดเจาะลึก เนื้อหาวิชาควรนำสภาพแวดล้อมใกล้ตัวมาเรียนรู้ ให้นักเรียนมีความรู้และความพอใจ ตลอดจนเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนรู้จักพัฒนาชุมชน และนำวัตถุดิบในชุมชนมาใช้ ต้องการให้เกิดความเข้มแข็งและความอบอุ่นในครอบครัว และเกิดครอบครัวขยาย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1	
บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
บทที่ 2	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
บทที่ 3	
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	23
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	23
เครื่องมือที่สร้างในการวิจัย.....	24
ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล.....	25
วิธีการศึกษาวิจัย.....	25
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
บทที่ 4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
บทที่ 5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	38
บรรณานุกรม	69
ภาคผนวก	72

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นปัจจัยอันสำคัญในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางการเมือง การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สังคมจะก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็เพราะการศึกษา การศึกษาช่วยพัฒนาคน คนที่ได้รับการศึกษาจะช่วยพัฒนาสังคม

การบริหารการศึกษาในทุกระดับที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การพัฒนาการศึกษาจะมาจากกระทรวงศึกษาธิการหรือทบวงการศึกษาซึ่งมาจากส่วนกลาง ท้องถิ่นเพียงแต่รับนโยบายมาบริหารงาน และดำเนินงานตามที่กำหนด เท่านั้น ท้องถิ่นจะมีบทบาทน้อยมากต่อการจัดการศึกษาทั้งที่นักเรียนจึงเป็นตัวบ่งชี้ในกระบวนการดำเนินงานทางการศึกษาจากท้องถิ่น และการพัฒนานักเรียนในท้องถิ่น ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ดำรงอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข และน่าจะมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นด้วย นอกจากนั้นนโยบายของการพัฒนานักเรียนใน แต่ละระดับ และแต่ละหน่วยก็แยกความรับผิดชอบ เช่น

ระดับประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ระดับมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา

ระดับอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย

และนอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นที่รับผิดชอบในการดูแลเด็กเล็ก เช่น กรมพัฒนาชุมชน ซึ่งส่งผลให้นโยบายการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกัน และงบประมาณก็แยกกันบริหารเพราะคนละหน่วยงาน ทำให้การจัดการศึกษาไม่มีเอกภาพทางด้านบริหาร ซึ่งส่วนสำคัญที่สุด คือ การบริหารนโยบายและงบประมาณ

สภาพปัญหาการบริหารงานที่ไม่มีเอกภาพ และต้องคอยนโยบายจากส่วนกลางนั้น ก่อให้เกิดปัญหาการดำเนินงานที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น พร้อมทั้งเกิดความล่าช้าในการดำเนินงานและการพัฒนางานทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะทางการศึกษา เท่านั้น ดังนั้น รัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยมีนโยบายแน่วแน่ที่จะพัฒนา และส่งเสริม

การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งนโยบายสำคัญประการหนึ่งก็คือ การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นในระดับพื้นฐาน เพื่อเป็นการสร้างรากฐานของระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและรูปธรรมที่ชัดเจนในนโยบายดังกล่าว คือ การประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ซึ่งมีผลทำให้สภาตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล และยกสภาตำบลที่มีฐานะการเงินตามหลักเกณฑ์เป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งกรมการปกครองได้ตระหนักเป็นอย่างดีว่า การดำเนินงานของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลจะบังเกิดผลสำเร็จตามนโยบายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายระเบียบต่าง ๆ เป็นอย่างดี พร้อมทั้งต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนางานในหน้าที่ด้วย โดยเฉพาะงานทางด้าน (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

แต่จากการที่รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มา 4 ปี ยังไม่มีการประเมินผลกระต่าเนินงานของหน่วยงานดังกล่าว ทั้งที่หน่วยงานนี้ เป็นหน่วยงานเบื้องต้นและสำคัญที่สุดในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ ดังนั้นเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางาน พัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล การหาข้อมูลพื้นฐานในการประเมินความรู้ ความเข้าใจและวิสัยทัศน์ของบุคลากรดังกล่าว น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำข้อมูลดังกล่าวนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาคน และพัฒนางานต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อต้องการรายละเอียดและข้อมูลต่าง ๆ ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้านดังนี้ คือ

1. ข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไป
2. ความรู้ ความเข้าใจ ทางการศึกษา
3. แนวคิดต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน
4. ความต้องการและมุมมองทางการศึกษาในอนาคต

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ได้ทราบความต้องการและวิสัยทัศน์ ทางการศึกษาของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อที่จะได้นำข้อมูลเหล่านี้มาเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนางานต่อไป ทั้งในระดับแผนงานเพื่อความกว้างไกล และความลุ่มลึกในการประเมินและการพัฒนาสภาพการดำเนินงาน และการบริหารงานของหน่วยงานนี้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (เนื่องจากช่วงเก็บข้อมูลบางช่วง ความสะดวก และความปลอดภัยจากการที่จะไปเก็บข้อมูลในตำบลบางตำบลยังไม่ปลอดภัย)

2. วิธีการเก็บข้อมูล จะได้มาจากการสัมภาษณ์เท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เอง ตลอดจนได้มีการอัดสำเนาและถอดเทปเพื่อวิเคราะห์ ตลอดจนเสนอผลข้อมูลด้วย

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เรียบเรียง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)
4. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ.2535
5. รัฐธรรมนูญกับการศึกษาของชาติ

โครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และอำนาจหน้าที่

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539:5) ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบล และอำนาจหน้าที่ ดังนี้

โครงสร้างการบริหาร

โครงสร้างการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จะมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลและแพทย์ประจำตำบลและสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้นหมู่บ้านละ 2 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะเลือกบุคคลขึ้นเป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่เกิน 2 คน และสมาชิกซึ่งได้รับการเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน นอกจากนี้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะเลือกสมาชิกด้วยกันเป็นประธานสภาคนหนึ่ง รองประธานสภาคนหนึ่งและเลขานุการสภาคนหนึ่ง ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องไม่เป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหาร

ส่วนตำบลในเวลาเดียวกัน ในส่วนของ คณะกรรมการบริหารก็จะเลือกคณะกรรมการด้วยกันเป็นประธานกรรมการบริหารคนหนึ่งและเลขานุการคณะกรรมการบริหารอีกคนหนึ่งเช่นกัน

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตาม พ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ ดังนี้

มาตรา 60 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- (1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

มาตรา 68 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายขององค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- (1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- (2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- (4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ
- (5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- (6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

- (7) ฝรั่ง และส่ง ม ราช บณชชีพของวา ร
- (8) กร : กรองดูแล ทัพ ษินอัน เป็สาธารณ บัติของแผ่นดิน
- (9) ทม ะโยชใจ กท ทัพ สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- (11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

มาตรา 71 องค์การบริหารส่วนตำบล อาจออกบังคับตำบลเพื่อใช้บังคับในตำบลได้ เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในกรณีนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกิน 500 บาท

เพื่อประโยชน์แก่กิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลอาจขอให้ข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ หน่วยงาน การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจกรรมขององค์การ ส่วนตำบลเป็นการชั่วคราวได้ โดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิม ทั้งนี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตได้ตามความจำเป็นและในกรณีที่เป็นการซึ่งไม่อยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดให้กระทรวงมหาดไทยทำความตกลงกับหน่วยงานต้นสังกัดก่อนแต่งตั้ง

มาตรา 73 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจกรรมนอกเขตขององค์การบริหาร ส่วนตำบล หรือร่วมกับสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อกระทำการกิจการร่วมกันได้ ทั้งนี้ เมื่อได้รับความยินยอมจากสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือ หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และกิจการนั้นเป็นกิจการที่จำเป็นต้องทำ และ เป็นการเกี่ยวเนื่องกับกิจการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตน

อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหาร
องค์การบริหารส่วนตำบล

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล	คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
<p>มาตรา 46</p> <p>(1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล</p> <p>(2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม</p> <p>(3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตาม (1) และกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ</p>	<p>มาตรา 59</p> <p>(1) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติ ข้อบังคับ และแผนพัฒนาตำบลและรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล</p> <p>(2) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ</p> <p>(3) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง</p> <p>(4) ปฏิบัติหน้าที่อย่างอื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย</p>

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
ได้กำหนด การพัฒนาสติปัญญา ทักษะ และฝีมือแรงงาน

การพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยไปจนตลอดชีวิต ให้สามารถคิด วิเคราะห์บนหลักของเหตุผลมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีโลกทัศน์กว้าง สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและสามารถเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ตลอดจนมีประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตสูงขึ้น และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศนั้นมีแนวทางการพัฒนาหลักดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัย โดย

1.1 สนับสนุนและส่งเสริมให้เยาวชน คู่สมรส พ่อและแม่ มีความรู้เกี่ยวกับชีวิตครอบครัวและวิธีการเลี้ยงลูกที่ถูกต้องเหมาะสม โดยมอบให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องประสานการดำเนินงาน ไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 สนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียน ได้รับบริการการเตรียมความพร้อมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็กในที่ทำงานและในสถานประกอบการ โดยดำเนินการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว

1.3 สนับสนุนให้เด็กทุกคนได้รับการส่งเสริมด้านโภชนาการอย่างเพียงพอ และมีคุณภาพ

2. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดย

2.1 ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้การสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและมีการฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริง พร้อมทั้งปรับปรุงเนื้อหาสาระวิชา และกระบวนการเรียนรู้ในวิชาสำคัญที่เป็นนโยบายเร่งด่วน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาและคอมพิวเตอร์ ควบคู่กับจัดให้มีสื่อ และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเพียงพอ ตลอดทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

2.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและการปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มีลักษณะบูรณาการ ควบคู่กับการส่งเสริมให้มีตำราและเอกสารวิชาการที่หลากหลาย

2.3 กระตุ้นและสนับสนุนการค้นคว้าหาความรู้ผ่านหนังสือ และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ควบคู่กับการใช้มาตรการภาษาสนับสนุนให้มีหนังสือ อุปกรณ์สร้างเสริมการเรียนรู้ และอุปกรณ์กีฬาที่มีคุณภาพและราคาถูก

2.4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ให้ทางเลือกหลากหลาย ตามความเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบควิรถ่ายโอนหน่วยกิตที่เชื่อมต่อได้ทุกระดับ และส่งเสริมการศึกษาเพื่อกรรณานโลกเขียนได้ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายสตรีที่ด้อยโอกาส

2.5 สนับสนุนการกระจายอำนาจการจัดทำหลักสูตรไปสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยให้ครูและ ชุมชนมีบทบาทในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมดุล และสัมพันธ์กันทั้งหลักสูตรที่เน้นความเป็นสากลบนฐานของความเป็นไทย หลักสูตรเลือกที่เน้นความสนใจของผู้เรียน และหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นภูมิปัญญาชาวบ้านและสภาพแวดล้อมของชุมชน

2.6 สนับสนุนให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการค้นคว้า การวิจัย การสาธิต การสอน และแนะนำวิธีการปฏิบัติต่อบุคคลปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ตลอดจนการจัดกลุ่มโรงเรียน และกำหนดโรงเรียนที่เป็นศูนย์ประสานการส่งเสริมพัฒนาการ และการให้คำปรึกษาแก่ครูและผู้บริหาร

2.7 ปรับปรุงระบบการวัดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาให้สามารถสะท้อนจุดประสงค์ของหลักสูตรโดยรวมควบคู่กับการปรับปรุงระบบการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ให้สามารถสะท้อนความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง

2.8 ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครูอาจารย์

(1) สร้างปัจจัยและโอกาสให้คนดีคนเก่งเข้าสู่วิชาชีพครูอาจารย์ เช่น การปรับปรุงระบบการคัดเลือกผู้รับทุน การปรับปรุงระบบตำแหน่ง การเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถอย่างอิสระ ควบคู่กับการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและเนื้อหาสาระให้ครูอาจารย์เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีการทดลองปฏิบัติจริงมากขึ้น

(2) เร่งรัดให้มีการพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรด้านการฝึกอบรมทุกคนอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งพัฒนาให้สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการแบ่งเบาภาระ และสนับสนุนการปฏิบัติงาน

(3) สร้างจิตสำนึก และส่งเสริมขวัญกำลังใจในการทำงานของครูอาจารย์ โดยการสร้างทางเลือกและความก้าวหน้าในวิชาชีพที่เปิดกว้างหลากหลายให้การยกย่องเกียรติคุณ ตลอดทั้งประเมินการสอน เพื่อนำไปประกอบการส่งเสริมความก้าวหน้าและสวัสดิการต่าง ๆ

3. การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีมากขึ้นทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ โดย

3.1 การพัฒนาคุณภาพและปริมาณกำลังคนระดับกลางและระดับสูงไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและมีมาตรฐาน

(3) พัฒนาระบบการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกำลังแรงงาน ที่มีความประสงค์จะประกอบอาชีพ ในภาคเกษตรกรรม และกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการอื่น ๆ

(4) ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมทักษะในด้านบริหารจัดการ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแก่ผู้ประกอบการ กลุ่มผู้นำทางธุรกิจในชุมชน กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสตรี ตลอดทั้งการเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพอิสระ และการรับช่วงเหมาแก่แรงงาน ที่ไม่สามารถกลับเข้าสู่ระบบการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการสาขาต่าง ๆ

(5) สนับสนุนการเตรียมความพร้อม เพื่อพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพของบุคลากรด้านการฝึกอบรมในสาขาต่าง ๆ ให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์สูงขึ้น

(6) ขยายงานด้านการทดลองมาตรฐานฝีมือแรงงานสาขาต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานสากลอย่างเพียงพอและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางจากภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการการศึกษาและฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพ โดย

4.1 สนับสนุนการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาทุกระดับให้มีความคล่องตัว และเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในกระบวนการคิดและการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันทำงานด้วยกันและติดตามประเมินผลร่วมกันพร้อม ๆ ไปด้วยกับการผ่อนคลายกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

4.2 ส่งเสริม และสนับสนุนการวางแผนในลักษณะแผนงาน ที่มีเครือข่ายการดำเนินงานที่เชื่อมโยงประสานกันอย่างชัดเจน ให้เป็นกรอบ และแนวทางในการประสานการปฏิบัติงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนและเป็นการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 สนับสนุนบทบาทของภาคเอกชน และองค์กรประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงานอย่างมีคุณภาพ ในปริมาณที่เพิ่มขึ้นทุกระดับ โดยบทบาทและนโยบายของรัฐให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนอย่างเหมาะสมควบคู่กับการเร่งรัดและประชาสัมพันธ์กองทุนเงินกู้เพื่อจัดตั้งสถาบันการศึกษา และการฝึกอบรมโดยภาคเอกชน รวมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบและลดขั้นตอนการดำเนินงานให้จูงใจภาคเอกชนมากขึ้น

4.4 สนับสนุนการนำกลไกตลาด มาใช้ในการผลิตกำลังคนอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการปรับปรุงระบบการให้ทุนการศึกษา และการเร่งรัดให้เงินกู้เพื่อการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

4.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการระดมพลังจากทุกส่วนในสังคม เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(1) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผู้ทำหน้าที่ผลิต และเผยแพร่สื่อทุกชนิด ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข่าวสารเพื่อการนำไปเผยแพร่อย่างถูกต้อง

(2) สนับสนุนการจัดเครือข่ายการเรียนรู้ โดยพัฒนาความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างจริงจัง

(3) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง โดยการพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ทันสมัยและถูกต้อง สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายได้ทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับชุมชน

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ.2535

รองศาสตราจารย์วิไล ตั้งจิตสมคิด (2539:21-24) ได้กล่าวถึง แผนการศึกษาแห่งชาติว่า ปัจจุบันได้มีการประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ คือ พ.ศ.2535 โดยมีความมุ่งหมายของการศึกษาดังนี้

1. ด้านปัญญา บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงเป็นผู้มีปัญญา คือ รู้จักเหตุและผล รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี คุณและโทษ สิ่งไม่ควรกระทำและไม่ควรกระทำบนพื้นฐานของความจริง รู้จักแก้ไขปัญหาได้อย่างฉลาด และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลากหลาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และไม่เรียนไม่รู้เพื่อความก้าวหน้าทางความรู้และวิทยาการ ต่าง ๆ รู้คุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของสังคมไทย และรู้จักเลือกรับวิทยาการและ วัฒนธรรมจากภายนอก

2. ด้านจิตใจ บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงรู้จักฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความเจริญงอกงามทางคุณธรรม ได้แก่ มีความละเอียดต่อการกระทำผิด รู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติตามกรอบความถูกต้องที่พึงงาม มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ รู้จักพอมีสมาธิและมีความอดทนหนักแน่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานและก้าวดำรงชีพ

3. ด้านร่างกาย บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีร่างกายที่เจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย รู้จักดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกาย ทั้งของตนและสมาชิกในครอบครัวและสามารถพัฒนาสมรรถภาพของร่างกายให้เหมาะสมกับกรงานและอาชีพ

4. ด้านสังคม บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงงามทั้งในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว องค์กร และสังคม รู้จักการช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์แก่กันและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว มีความสามารถและทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถรักษารักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่พึงงามของไทย ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบที่พึงมีต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อมวลมนุษยชาติ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้มีความสันติสุข รู้จักและเคารพในสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ตลอดจนร่วมส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลกในทางที่เหมาะสม

2. ความมุ่งหมายในแต่ละระดับการศึกษา

เป็นความมุ่งหมายของการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งแต่ละระดับกำหนดอยู่ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ดังนี้

1. การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดู เด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านดีพอที่จะเข้ารับการการศึกษาต่อไป

2. การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้คงสภาพอ่านออก เขียนได้คิดคำนวณได้ มีความสามารถ ประกอบอาชีพได้ตามควรแก่วัยและความสามารถ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีใน ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการ และวิชาชีพที่เหมาะสมแก่วัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคล เข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

4. การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทาง สติปัญญาและความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการมุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชา การและวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพัฒนาประเทศ และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ

สำหรับความมุ่งหมายในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งกำหนดในแผนการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรม เลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อรับการศึกษาระดับต่อไป

การจัดอาชีวศึกษาระดับนี้อาจจัดในรูปแบบของชั้นเด็กเล็กอนุบาลศึกษา หรือในรูปแบบของ ศูนย์พัฒนาเด็กประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

2. การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถพื้นฐาน และให้สามารถคงการอ่านออกเขียนและคำนวณได้

3. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอน ต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้ เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้ เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชา ชีพตลอดจนมีความสามารถในการประกอบการงานอาชีพตามควรแก่วัย

3.2 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกรงานและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมี สันติสุข

4. การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี การศึกษาระดับปริญญาตรี และการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

4.1 การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้งมีความสามารถในการริเริ่มประกอบกร

4.2 การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติการริเริ่มการพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ การสร้างสรรค์และเผยแพร่ความรู้ การริเริ่มการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลก

4.3 การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาการสากล และภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

รัฐธรรมนูญกับการศึกษาของชาติ

ดร.รุ่ง แก้วแดง ได้กล่าวถึง รัฐธรรมนูญกับการศึกษาของชาติไว้ได้ดังนี้
 ก่อนอื่น ผมขอแสดงความชื่นชมยินดีและขอบคุณสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) โดยเฉพาะ สสร.สายการศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาของชาติ โดยรับฟังการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน และนำประเด็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการศึกษามาบัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ ซึ่งผมขอสรุปว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับการศึกษา” ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาอย่างชัดเจนและสมบูรณ์ที่สุด เท่าที่ประเทศไทยเคยมีรัฐธรรมนูญมา

จากการวิเคราะห์สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผมพบว่าประเด็นที่น่าสนใจหลายจุด คือ

■ . ทรัพยากรสื่อสารของชาติกับการศึกษา -

มาตรา 40 คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

ปัจจุบัน การจัดสรรคลื่นความถี่สำหรับวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมเพื่อการศึกษาของประเทศไทยเรานั้นยังมีน้อยมาก ส่วนใหญ่มุ่งเพื่อประโยชน์ทางการค้าบันเทิงและข่าวสาธารณะ ถ้าสามารถนำคลื่นความถี่เหล่านี้มาใช้ในการศึกษาได้ตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนดังกล่าว จะสามารถเสริมพลังอำนาจการจัดการศึกษาในยุคข้อมูลข่าวสารช่วยให้คนไทยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้มากขึ้นทั้งในรูปแบบ การศึกษาในระบบ โรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาดำเนินชีวิต ซึ่งจะเป็นการปฏิวัติสังคมไทยให้เป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้” และคนไทยมีแหล่งความรู้สำหรับการศึกษาได้ตลอดชีวิต

2. เสรีภาพทางวิชาการ มาตรา 42 ได้ให้หลักประกันด้านเสรีภาพทางการศึกษาไว้ดังนี้

มาตรา 42 บุคคลย่อมมี เสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียน การสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การให้หลักประกันด้านเสรีภาพทางการศึกษาอบรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก จะทำให้ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ศึกษาวิจัย มีเสรีภาพในการเรียนการสอน ช่วยส่งเสริมให้มีการคิดค้นหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ สอดรับกับการใช้ทรัพยากรสื่อสารเพื่อการศึกษา ดังกล่าวมาแล้ว อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานยิ่งขึ้น

3. การศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากเสรีภาพทางการศึกษาแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนยังได้ระบุสิทธิทางการศึกษา ไว้ดังนี้

มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน ในการรับการศึกษาอบรมขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ .....

เป็นเวลานานมาแล้วที่นักการศึกษาไทยพยายามยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของคนในชาติให้สูงเท่าเทียมกับประเทศอื่น ๆ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง โดยเฉพาะแรงงานไทยซึ่งเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศให้สามารถแข่งขันในสังคมโลกได้นั้น ยังได้รับการศึกษาเฉลี่ยเพียง 5 ปี ฉะนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ประเทศไทยจึงยังด้อยกว่าอย่างมาก เพราะแรงงานของเรามีการศึกษาน้อยเกินไป

นับเป็นครั้งแรกที่รัฐธรรมนูญระบุสิทธิทางการศึกษาของคนไทยว่า ต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และจะส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาพื้นฐานด้วย ซึ่งจะทำให้การขยายโอกาสทางการศึกษาพื้นฐานถึง 12 ปี มีความเป็นไปได้สูงยิ่งขึ้น

การกำหนด "สิทธิของผู้เรียน" ไว้เป็นกฎหมายเช่นนี้ เท่ากับเป็นการรักษาผลประโยชน์ของคนทั้ง 60 ล้านคน เพราะถ้ารัฐจัดไม่ทั่วถึง หรือไม่มีคุณภาพ ผู้เรียนสามารถเรียกร้องบริการจากรัฐได้ ดังเช่น เคยมีกรณีเกิดขึ้นในมลรัฐ Kentucky ของประเทศสหรัฐอเมริกาไปแล้ว ประชาชนของมลรัฐนั้นได้ฟ้องศาลว่ารัฐผิดพลาดในการจัดการศึกษา ผลปรากฏว่า ศาลได้พิพากษาให้ยุบสำนักงานการศึกษาของรัฐ แล้วจัดตั้งใหม่ให้สอดคล้องกับสิทธิของประชาชนตามที่กฎหมายระบุไว้ ซึ่งเป็นคดีตัวอย่างที่ทำให้รัฐต้องมีความรอบคอบมากขึ้นในการจัดการศึกษาเพื่อ ประชาชน

นอกจากนี้ มาตราดังกล่าวยังคุ้มครองสิทธิของเอกชน ซึ่งปัจจุบันเอกชนมีบทบาทในการศึกษาทุกระดับตั้งแต่อนุบาลถึงอุดมศึกษา แต่ก็เป็นครั้งแรกที่รัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญกับเอกชน ซึ่งถ้ารัฐไม่เปิดโอกาสให้เอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด เอกชนก็มีสิทธิเรียกร้องหรือฟ้องได้ตามบทบัญญัตินี้เช่นกัน

4. การศึกษาเป็นหน้าที่ของประชาชน นอกจากจะกำหนดเสรีภาพและสิทธิแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ระบุหน้าที่ด้านการศึกษาไว้ด้วย

มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรมพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เมื่อรัฐธรรมนูญระบุว่า การรับเข้าการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของประชาชน จึงกล่าวได้ว่า ประชาชนมีทั้งเสรีภาพ สิทธิและหน้าที่ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในอันที่จะรับการศึกษาอบรม ซึ่งผมเห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะในอดีตเราไม่เคยพูดถึงว่าประชาชนมีหน้าที่ต้องรับ การศึกษาอบรม ทั้ง ๆ ที่การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคน เพื่อให้คนพัฒนา ประเทศต่อไป การกำหนดให้การศึกษาเป็นหน้าที่ของประชาชน จะทำให้สังคมไทยเป็น สังคมที่ประชาชนมีการศึกษาอย่างแท้จริง

5. การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาไทย ได้ระบุไว้ในมาตรา 46 ดังนี้

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมี ส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การที่ผมยกประเด็นในมาตรา 46 ซึ่งพูดถึง “ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” และ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ขึ้นมาแสดงความชื่นชมก็เพราะว่า สังคมไทยเราได้ละเลยภูมิปัญญา ดั้งเดิมอันทรง คุณค่าของเรา แล้วด้วยภูมิปัญญาตะวันตกเข้ามาเป็นเวลากว่าร้อยปี โดยผ่าน ระบบการศึกษาสากลที่สอนในโรงเรียน และปราศจากการเลือกสรรประยุกต์ใช้ จนนำมาซึ่ง การทำลาย วัฒนธรรมดั้งเดิม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหา ความไม่สมดุลในการดำรงชีวิตนานัปการ การอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาไทยจะทำได้ก็ด้วย กระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชน การศึกษาเท่านั้นที่จะช่วยนำภูมิปัญญาที่เป็นความ สมใจของชาติกลับคืนสู่สังคมไทยได้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะช่วยให้มีการเรียนการสอนเรื่อง ภูมิปัญญาไทยมากขึ้น แทนที่จะมีแต่ภูมิปัญญาสากลอย่างเดียว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเองได้เห็นความสำคัญของเรื่องนี้มานาน แล้ว จึงได้กำหนดแผนงานโครงการ “นำภูมิปัญญาไทยกลับคืนสู่การศึกษาไทย” ซึ่งจะเห็น ผลในทางปฏิบัติได้ภายในปี 2541

6. การคุ้มครองและให้การศึกษาอบรมแก่เด็ก ปราภฏ ในมาตรา 53 และ มาตรา 55 ดังต่อไปนี้

มาตรา 53 เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๔ บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากมาตราข้างต้น เด็กและเยาวชนทุกคน ซึ่งรวมทั้งที่ไม่มีผู้ดูแล และบุคคลพิการจะมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ นอกจากนี้ ยังคุ้มครองถึงคนด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในมาตรา 80 ดังข้อคงต่อไปนี้

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน

รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

ดังนั้น ต่อไปนี้ เด็กที่ยากไร้ เด็กเร่ร่อน ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสทุกคนจะได้รับการคุ้มครองดูแลและการศึกษาอบรมอย่างทั่วถึงทุกคน ซึ่งผมเห็นว่า เป็นข้อดีของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพราะที่ผ่านมา กลุ่มบุคคลดังกล่าวถูกทอดทิ้งให้เสียเปรียบ และรัฐเลือกให้บริการการศึกษาเฉพาะผู้ที่ผ่านการสอบแข่งขัน ซึ่งเป็นผู้ได้เปรียบทางสังคมอยู่แล้ว การโอบอุ้มกลุ่มคนด้อยโอกาส จึงเป็นนิมิตหมายที่ดียิ่งของสังคมไทย

7. แนวทางการจัดการศึกษาของรัฐ

รัฐธรรมนูญได้วางแนวทางการจัดการศึกษาในหมวดที่ ๖ ด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐอย่างชัดเจนในมาตรา 81 ดังนี้

มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย ในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพศส และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ

ในมาตรา 81 จะเห็นได้ว่ามีคำหลัก ๆ ที่สำคัญและระบุเจตนารมณ์ของแนวนโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวกับการศึกษาไว้อย่างชัดเจนหลายประการ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะการสนับสนุนเอกชน การสนับสนุนการวิจัย การพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรม

การที่รัฐต้อง “ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม” หมายความว่า เมื่อมีความจำเป็นรัฐจะต้องพิจารณา “ปฏิรูปการศึกษา” ให้ก้าวหน้าเหมาะสมกับยุคสมัยอยู่เสมอ ซึ่งจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับปรุงการศึกษาอยู่ตลอดเวลา

การสร้างความรู้และปลูกจิตสำนึกเรื่องประชาธิปไตยก็เป็นส่วนที่มีความสำคัญกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยจะทำได้คือด้วยการศึกษา การให้ความรู้ต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพื่อให้มีพื้นฐานที่ดีแต่แรก การปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงจะฝังรากอย่างมั่นคงและยั่งยืน

การพัฒนาวิชาชีพครู ก็เช่นกัน ความสำเร็จของการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครู ซึ่งต้องพัฒนาให้เป็นวิชาชีพ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีครูใหม่ ๆ เข้ามามากขึ้น เรื่องการพัฒนาวิชาชีพครูนี้ มีอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติได้เริ่ม “โครงการครูแห่งชาติ” โดยจะสร้างเกณฑ์มาตรฐานครูดีเด่น คัดเลือกเพื่อยกย่อง ให้ครูแห่งชาติได้ทำหน้าที่ที่แสดงถึงศักยภาพอย่างเต็มที่ และให้ค่าตอบแทนที่สูงเป็นพิเศษ การที่รัฐธรรมูญให้ความสำคัญกับครู จะทำให้อาชีพครูกลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

8. บทบาทของการปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ.....

มาตรการนี้ เน้นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษา ซึ่งผมเห็นว่าจะนำไปสู่การกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และจะเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชนมากขึ้น ผมคิดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบ ความสำเร็จและได้รับความชื่นชมยกย่องจากคนทั่วประเทศ ถ้าเราได้เสริมบทบาทในด้านการศึกษาอบรมให้กับองค์กรปกครองท้องถิ่นให้มากขึ้น จะไม่กลายเป็นองค์กรทางผลประโยชน์หรือการเมืองadidเดียว เช่นที่ผ่านมาหรือที่หลายคนเกรงว่าจะเกิดในอนาคต

ถ้ามองในภาพรวม บทบัญญัติว่าด้วยการศึกษาในร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนสามารถให้คำตอบได้อย่างชัดเจนครบถ้วนสามประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ทำให้สามารถมองภาพในอนาคตของการศึกษาได้ชัดเจนและให้ความหวังที่เป็นไปได้มากว่าจะสามารถแก้ปัญหาการศึกษาอบรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ให้เป็นการศึกษาอบรมที่พึงประสงค์สำหรับอนาคตของชาติ

ประการที่สอง การวางบทบัญญัติเป็นไปตามหลักวิชาผ่านกระบวนการศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงแนวความคิดและการดำเนินงานของหลายประเทศ ทำให้สามารถยอมรับได้ว่าการศึกษาไทยจะมีรูปแบบที่ได้มาตรฐานสากล

ประการที่สาม สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพทางการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของประชาชน โดยมีการประมวลผลจากการทำประชาพิจารณ์ของทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอบรมทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกับสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ภารกิจด้านการศึกษาของเราตามรัฐธรรมนูญนี้ ยังไม่ถึงว่าสิ้นสุด เพราะว่าบทบัญญัติกำหนดไว้เพียงคำหลัก (Key Words) จะต้องช่วยกันเร่งดำเนินการจัดทำรายละเอียดในขั้นต่อไปคือ การยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางในการวางนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ได้ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนหน่วยงานและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ระดมความคิดในอันที่จะหยิบยกประเด็นของรัฐธรรมนูญมาทำการศึกษาวิเคราะห์ และเตรียมการยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาต่อไป

๒๖.๑.๙๔
๑๒.๓.๙๕
๓.๑

การจัดทำกฎหมายแม่บททางการศึกษามีความสำคัญยิ่ง เพราะการศึกษามีความสำคัญต่อการสร้างพลเมืองให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ การศึกษาไทยจะเจริญหรือไม่ขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญ สำนักงานฯ เห็นว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา เพราะให้ทั้งโอกาส ให้สิทธิแก่ผู้เรียนคนจน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ครู เอกชน และชุมชน เป็นผลประโยชน์อันใหญ่หลวงสำหรับคนทั้งประเทศ จึงขอสนับสนุนรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้อย่างเต็มที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษามุมมองของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีวิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
4. ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นคณะกรรมการบริหาร อบต. ของอบต.วังทอง ซึ่งมีทั้งสิ้น 11 อบต. โดยคณะกรรมการบริหารแต่ละอบต. ประกอบ

1. กำนัน (เป็นประธาน 4 ปีแรก)
  2. ผู้ใหญ่บ้าน 2 คน
  3. สมาชิกสภา อบต. ซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน
- รวมทั้งสิ้น 77 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร อบต. วังทอง และดินทอง เนื่องจากในขณะเก็บข้อมูล ได้มีเหตุการณ์ไม่เรียบร้อยใน OUR. บางแห่งของอำเภอวังทอง ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงเลือกเก็บข้อมูลแบบเจาะจงใน OUR. ที่มีเหตุการณ์เรียบร้อย และการคมนาคมไปมาสะดวก

ตาราง 1 แสดงจำนวนคณะกรรมการบริหารอบต. ใน 11 อบต.
ของอำเภอวังทอง

	อบต.	กำหนด	ผู้ใหญ่บ้าน	สมาชิกสภา อบต.
I	วังทอง	1	2	4
2	ดินทอง	1	2	4
3	พันชาติ	1	2	4
4	ชัยนาม	1	2	4
5	หนองพระ	1	2	4
6	บ้านกลาง	1	2	4
7	วังพิกุล	1	2	4
8	วังนกแอ่น	1	2	4
9	แก่งโสภา	1	2	4
10	แม่ระกา	1	2	4
II	ท่าหินระเอบ	1	2	4
	รวม	11	22	44
				รวมทั้งสิ้น 77 คน

เครื่องมือที่สร้างในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองมีจำนวนทั้งสิ้น
40 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

เนื่องจากกรอบความคิดของงานวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับมุมมองของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษา : ศึกษากรณีอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ดังนั้นเพื่อให้การสร้างแบบสอบถามได้ครอบคลุมทุกกรอบตามหัวข้อที่วิจัย ผู้วิจัยจึงได้เริ่มต้นศึกษาในหัวข้อสำคัญ 3 หัวข้อคือ

3.1 มุมมอง

3.2 องค์การบริหารส่วนตำบล (nun.)

3.3 การจัดการศึกษา ทั้งนโยบาย หลักการ โครงสร้าง หลักสูตร ทั้งที่ผ่านมา และที่ใช้ในปัจจุบัน ตลอดจนแนวความคิดในการปฏิรูปการศึกษา

วิธีการศึกษาของผู้วิจัย ได้ดำเนินการในหลายรูปแบบดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทั้งตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ เช่น การปรับพฤติกรรม : ทฤษฎีและการประยุกต์ ของรองศาสตราจารย์ ดร.ประเทือง ภูมิภักดิ์ เพื่อจะศึกษาบุคลิกภาพของมนุษย์ที่จะก่อตัวออกมาเป็นมุมมองในเชิงจิตวิทยา คู่มือพนักงานส่วนตำบล คู่มือวิทยากรสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลตามโครงการพัฒนาสภาตำบลของกระทรวงมหาดไทย เพื่อจะได้ทราบถึงโครงสร้างของสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนบทบาท หน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ การศึกษาไทยของ รองศาสตราจารย์ วิไล ตั้งจิตสมคิด เพื่อจะได้ทราบถึงความเป็นของการศึกษาไทย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไทย บทบาทของการศึกษาและบทบาทของครูในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนแนวโน้มและปัญหาที่สำคัญทางการศึกษา และสุดท้ายเอกสารเล่มสำคัญล่าสุดคือ รัฐธรรมนูญกับการศึกษาของชาติ ของ ดร.รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะช่วยให้ทราบเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาอย่างชัดเจน และสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่ประเทศไทยเคยมีรัฐธรรมนูญมา และนอกนั้นยังมีเอกสารที่สำคัญที่ศึกษาอีกหลายเล่ม

2. สันทนา ตลอดจนสัมภาษณ์กับบุคลากรต่าง ๆ ที่มีภาระหน้าที่ ตลอดจนมีความคุ้นเคยกับการดำเนินงานในอบต. เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา

3. จัดประชุม เสวนากับบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรอบงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นายสมศักดิ์ นาเลิศ ท่านศึกษาธิการอำเภอวังทอง ท่านปลัดอำเภอวังทอง ปลัด อบต. ของอำเภอวังทอง ซึ่งปลัด อบต. ของอำเภอมารับทุกคน รวมทั้งสิ้น 11 คน นักวิจัยและนักการศึกษาต่าง ๆ ที่ห้องประชุมของสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อสร้าง ความรู้ความเข้าใจร่วมกันตลอดจนสร้างประเด็นที่จะต้องศึกษาวิจัยในครั้งนี้

4. เข้าร่วมประชุมโครงการพัฒนาสภาพตำบลของอำเภอพรหมพิราม เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2540 เพื่อกำหนดขอบเขตและข้อมูลเบื้องต้น เป็นแนวทางสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ

5. สร้างแบบสอบถามทั้งหมด 60 ข้อ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา และอบต. พิจารณาความเหมาะสมต่าง ๆ

6. ปรับแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการในข้อ 5 ให้เหลือเพียง 40 ข้อ

7. พิมพ์แบบสอบถาม ตลอดจนศึกษาประเด็นให้จำได้ และกระจ่างเพื่อจะได้ สัมภาษณ์อย่างเป็นธรรมชาติที่สุด

8. ออกสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหาร อบต. ของอำเภอวังทอง

9. ถอดเทป พร้อมทั้งสรุปรวบรวมประเด็นการให้สัมภาษณ์ มาทำในรายงานการ วิจัย

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

I. ส่วนมากในขณะนี้ท่านอายุประมาณเท่าไร

2. ตำแหน่งของท่านใน อบต. คือตำแหน่งอะไร

3. อาชีพเดิมหรืออาชีพประจำของเรา ขณะนี้คืออาชีพอะไร

4. ขณะนี้ได้เข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลได้นานเท่าไร แล้ว เป็นเวลากี่ปี

5. ความประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของท่านในการเข้ามาเป็น อบต. มีอะไรบ้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ออกเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทั้งเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม และได้ใช้เทปอัดเสียงผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ เมื่อเสร็จการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้กลับมาถอดเทปเพื่อสรุปประเด็นต่าง ๆ ตามแนวทางของหัวข้อคำถาม 40 คำถาม

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลที่เป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละครั้ง ได้นำเทปมาถอดเทป และเรียบเรียงประเด็นต่าง ๆ ที่คล้ายกันให้อยู่ในหัวข้อเดียวกัน แต่ถ้าคำตอบมีหลายประเด็นและแตกต่างกันผู้วิจัยก็จะนำคำตอบเหล่านั้น มาใส่ต่อกันเพื่อให้มีความหลากหลายในคำตอบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่ได้ ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล โดยการถอดเทป ดังนั้นการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลจึงจัดกระทำในลักษณะเบื้องต้น กล่าวคือ ในข้อคำถามหนึ่ง ถ้ามีคำตอบตรงกันหลายประเด็นก็จะนำมาสรุปร่วมกัน แต่ถ้าคำตอบไม่เหมือนกันก็จะนำคำตอบมาต่อเรียงกัน รวมคำถามที่จะเสนอผลเป็นคำตอบ มีทั้งสิ้น 40 ข้อดังนี้

1. ส่วนมากในขณะนี้ท่านอายุประมาณเท่าไร

ตอบ อายุของผู้ถูกสัมภาษณ์ มีตั้งแต่ 25 ขึ้นไป และกลุ่มที่มีมากที่สุดคือ 30 - 40 ปี

2. ตำแหน่งของท่านในอบต. มีตำแหน่งอะไรบ้าง

ตอบ ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้มีตำแหน่งบริหารทุกตำแหน่ง

3. อาชีพเดิม หรืออาชีพประจำของท่านคืออาชีพอะไร

ตอบ คำขาย เกษตรกรรม ไม้บ้าน แต่มีอาชีพเกษตรกรรมประมาณ 90 %

4. ขณะนี้ท่านได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ได้นานเท่าไร เป็นเวลากี่ปี

ตอบ เป็นเวลา 2 ปีแล้ว

5. ความประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของท่านในการเข้ามาเป็น อบต. มีอะไรบ้าง

ตอบ 5.1 ต้องการทราบรายละเอียดการพัฒนาท้องถิ่น

5.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

เนื่องจากในสมัยก่อนการพัฒนาต้องอาศัยจากส่วนกลาง และสิ่งที่ได้มาไม่ตรงกับเป้าหมาย หรือบางครั้งก็ไม่ได้เลย ถ้าใครมีกลุ่มมากก็จะได้ผลประโยชน์มาก แต่เมื่อเข้ามาเป็น อบต. สามารถกำหนด และเลือกสิ่งที่ต้องการได้ -

6. ค่าตอบแทนในการเข้ามาทำงานในอบต. เป็นอย่างไร ได้ประมาณเท่าไร

ตอบ ค่าตอบแทนค่อนข้างน้อย เพราะขึ้นอยู่กับการจัดเก็บรายได้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ท้องถิ่นมีรายได้ค่อนข้างน้อย ซึ่งขณะนี้ได้ค่าตอบแทนประมาณ 1,000 บาท/เดือน และค่าเบี้ยประชุมอีกครั้งละ 200 บาท ซึ่งเป็นรายได้ที่ค่อนข้างน้อย แต่ก็เห็นว่าเป็นการช่วยกันทำประโยชน์ให้หมู่บ้านและถ้าคิดในลักษณะของค่าตอบแทนแล้วถือว่าไม่คุ้ม

7. ในคณะกรรมการบริหารอบต. ส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง ท่านคิดว่าชาวบ้านส่วนมากเลือกท่านเข้ามาเป็น อบต. เพราะอะไร

ตอบ ประการแรกสุดคือ คุณงามความดีที่ได้สั่งสมไว้

ประการที่สอง คือ มีความรู้ ความสามารถ

ประการที่สาม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตทำให้ชาวบ้านไว้ใจ

8. ในฐานะที่ท่านเป็น BUR. ขณะนี้ได้ดำเนินการอะไรไปบ้างแล้ว

ตอบ พัฒนาหมู่บ้าน โดยการทำถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ทำคูคลองส่งน้ำ

9. ถนนกับแหล่งน้ำได้ดำเนินการจัดทำมานานเพียงใด

ตอบ ทำมาตลอดตั้งแต่สมัยเป็นสภาตำบล ซึ่งสมัยก่อนไม่มีเม็ดเงินมาใช้ในการบริหารงาน แต่เมื่อเป็นอบต. แล้วทำให้มีเม็ดเงินในการบริหารงาน และเมื่อมีเงินสติปัญญาที่ครบครัน มีแนวคิดว่าจะต้องทำสิ่งที่จำเป็นต่าง ๆ

10. จำนวนเงินที่ อบต. ได้มาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านหรือตำบลของตนเอง ได้มาอย่างไร

ตอบ ได้มาจากการจัดเก็บภาษีต่าง ๆ เช่น ภาษีโรงเรือน ภาษีป้าย ภาษีล้อเลื่อน ภาษีท้องที่ และค่าปรับต่าง ๆ การเก็บนั้นจะเก็บกันเองภายในตำบล ทำให้ตำบลพร้อมจะหาเงิน

11. จำนวนเงินภาษีที่รัฐบาลนำกลับมาให้ อบต. เพื่อพัฒนาตำบลเป็นภาษีในด้านใดบ้าง

ตอบ ภาษีล้อเลื่อนต่าง ๆ

12. ทุกท่านมีแนวความคิดอย่างไรที่จะทำให้ อบต. มีรายได้เพิ่ม

ตอบ ประการแรก อยากให้มีโรงงานมาตั้งในหมู่บ้านมาก ๆ เช่น โรงงานไทยแอร์โรว์

ประการที่สอง อยากให้มีบ่อน้ำมัน เช่น ที่บ่อน้ำมันลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อที่หมู่บ้านจะได้มีการจัดเก็บภาษีได้มาก

13. ขณะนี้ทุกท่านทราบหน้าที่ตามกฎหมายหรือไม่

ตอบ ทราบจากการอ่าน และการอบรม แต่จากเอกสารจะมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากเอกสารมีเพียง 1 ชุดเท่านั้น

14. ถ้าเราหลายท่านยังไม่กระจ่างชัดในเรื่องกฎหมาย คิดว่าเราควรที่จะพัฒนาความรู้ความเข้าใจได้อย่างไรบ้าง

SOU ให้มีการนัดประชุมที่สภาบ่อย ๆ และนอกจากนั้นควรมีการประชุมสัญจร เปลี่ยนที่ไปเรื่อย ๆ บ้าง

15. หน้าที่สำคัญที่เราต้องทำอย่างเร่งด่วนมีอะไรบ้าง

ตอบ ประการแรก น่าจะเป็นเรื่องของถนน และแหล่งน้ำ

ประการต่อไป น่าจะเป็นเรื่องของการดำเนินงานทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ อบต. เพราะกลัวการทำผิดระเบียบ และกฎหมายต่าง ๆ

และมีเพียงบางคน ที่ช่วยกันกล่าวในตอนสุดท้ายว่า น่าจะเป็นเรื่องของการเข้าไปร่วมกิจกรรมทางการศึกษาที่โรงเรียน

16. ถ้าหัวใจในการดำเนินการพัฒนาบ้านเมือง คือ การศึกษาซึ่งหลายคนมองว่าอยู่ที่โรงเรียน แล้วตอนนี้เราก้าวไปที่โรงเรียนในบทบาทอย่างไร

ตอบ สร้างอาคารต่าง ๆ ให้เด็กเล็กเนื่องจากการพัฒนาคน น่าจะมาจากเด็กเล็ก ตลอดจนเป็นการแบ่งเบาภาระผู้ปกครองให้เด็ก ๆ มาอยู่ที่โรงเรียน เพื่อให้ครูช่วยอบรมสั่งสอน และดูแลในช่วงที่ผู้ปกครองไปทำงาน

17. ขั้นตอนการคิดพัฒนาโรงเรียน เป็นขั้นตอนอย่างไร

ตอบ อบต. ช่วยกันคิด แล้วปรึกษากิจกรรมการหมู่บ้าน สำหรับงบประมาณนั้นใช้งบประมาณของ อบต. เอง

18. ยังมีหน้าที่อะไรที่สำคัญมาก ๆ อีกบ้าง (ผู้วิจัยพยายามเหยียดประเด็นไปว่าคงไม่ใช่ทางด้านการศึกษากรรมมัง)

ตอบ บทบาทของสตรี และการสร้างอาชีพในท้องถิ่น เนื่องจากถ้าชาวบ้านมีอาชีพแล้วทุกอย่างก็ดีขึ้นเอง ทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจและอาชีพ

19. ถ้าความสำคัญในการพัฒนาคน คือ การศึกษาแล้ว ขณะนี้ยังมีประเด็นปัญหาในการดำเนินงานประเด็นใดบ้าง

ตอบ การจัดการศึกษาในหมู่บ้านน่าจะมีการต่อยอดถึงโรงเรียนมัธยม และมีอาชีพด้วย ไม่น่าจะมีการกำหนดขนาดหมู่บ้าน ซึ่งจะทำให้ตั้งโรงเรียนไม่ได้ เพราะขณะนี้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในหมู่บ้าน ได้เดินทางไปเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาและชั้นที่สูงกว่าในเมือง ก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ เช่น การติดยาเสพติด ปัญหาชู้สาว ปัญหาค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมาก และเมื่อจบแล้วก็ไม่กลับมาอยู่ในหมู่บ้าน ปัญหาครอบครัว ล่มสลายทรัพยากรในหมู่บ้าน ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า เช่น ฝิ่นที่นาซึ่งเป็นของบรรพบุรุษ ก็มีการปล่อยปละละเลย

ระเบียบการศึกษา และระเบียบการใช้จ่ายเงินน่าจะมีการพัฒนา เช่น ระเบียบการใช้จ่ายเงินของอบต. ให้แค่เงินอุดหนุนเพียง 1,000 บาท ซึ่งปัจจุบันนี้ อบต. มีเงินอยู่แต่ไม่สามารถใช้จ่ายได้เพราะเกรงว่าจะขัดต่อระเบียบ แต่ถ้าต้องการใช้จ่ายเกิน 10,000 บาท ต้องได้รับการอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งหลายคนคิดว่าถ้าการใช้เงินจะไปซื้อหรือชนกับหน่วยงานอื่น หรือทางราชการอาจกลัวว่า อบต. ยังมีประสบการณ์ต่าง ๆ ไม่มากนัก ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมในเรื่องของการใช้จ่ายเงินด้วย

20. การคุมเข้มในระดับจังหวัดต่อการบริหารการเงินของ อบต. นั้นเป็นเพราะเหตุใด
 ตอบ อาจเป็นเพราะ อบต. ที่ยอมรับว่าฐานของสมาชิกยังค่อนข้างน้อยในเรื่องของความรู้ความสามารถ ซึ่งการรับรู้ การเข้าใจในเรื่องของระเบียบกฎหมายจะช้ากว่าผู้มีความรู้ ดังนั้นการดำเนินงานควรเป็นไปอย่างช้า ๆ เพราะกลัวพลาด เช่น เราไป do เต็มอาคาร 100,000 บาท แต่ระเบียบขององค์การกำหนดว่าค่าใช้จ่ายอุดหนุนไม่ควรเกิน 10,000 บาท

21. ขณะนี้งบประมาณของทางราชการที่ลงมายังโรงเรียนโดยตรงเป็นอย่างไร พอเพียงหรือไม่ และลักษณะการใช้งบประมาณเหมาะสมหรือไม่ ไม่เหมาะสมอย่างไร
 ตอบ อบต. ร่วมกันวิเคราะห์ว่าขณะนี้ราชการให้งบประมาณบางอย่างมากเกินไป พื้นที่ซึ่งไม่มีความพร้อมในการใช้บริการจากงบประมาณนั้น เช่น การจัดทำห้อง Lab และห้อง Computer

22. โรงเรียนได้ชวนอบต. เข้าไปเล่นคอมพิวเตอร์ หรือสื่อใหม่ ๆ หรือไม่
 ตอบ อบต. ชอบเข้าไปในโรงเรียน และมีความประสงค์จะเล่น Computer ให้เป็น แต่ยังไม่กล้า

23. ถ้าเราต้องการสื่อการเรียนการสอนใหม่ ๆ น้อย แล้วอย่างนั้นเราต้องการการดำเนินงานด้านการศึกษาในลักษณะใด
 ตอบ ต้องการให้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาภายในหมู่บ้านเลย และต้องการให้มีอาชีพ และไม่ต้องการให้ย้ายโรงเรียนถึงแม้จะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กก็ตาม

24. การที่เราต้องการให้ลูกหลานของเรา จบชั้นมัธยมในหมู่บ้านหรือตำบล และอยากจะมีอาชีพเลยเป็นเพราะเหตุใด หรือเรามีความกังวล ความกลัวในเรื่องใด
 ตอบ ที่ต้องการให้ลูกหลานเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาภายในหมู่บ้านเลย พร้อมทั้งมีอาชีพ เพราะมีความต้องการและความกังวลหลายอย่าง ดังนี้

1. ต้องการประหยัด
2. กลัวการสัญจร เดินทางไปมา

3. ต้องการใกล้ชิดลูกหลาน และจะได้ดูแลได้ง่ายทั่วถึง
4. ถ้าให้ลูกหลานไปเรียนในเมืองไกลหูไกลตา จะทำให้ไม่ทราบถึงว่าลูกหลานมีปัญหาอะไรบ้าง
5. ไปไกลถ้าพบสิ่งแวดล้อมไม่ดีจะทำให้ควบคุมลำบาก
6. พบว่าเด็กจากชนบทที่ไปเรียนในเมืองแล้วจะติดยาเสพติด เพราะว่าเขาเหงา แล้วอีกอย่างหนึ่งคือจะโดนเด็กในเมืองชวน ซึ่งจะเป็นมากสำหรับนักเรียนที่กำลังเรียนชั้น ม.1 และ ม..2
7. กลัวว่านักเรียนจากชนบทไปเรียนในเมืองแล้ว จะนำยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้านชนบท
8. การตั้งโรงเรียนในปัจจุบัน น่าจะอยู่ในวัดเหมือนสมัยก่อน

25. ถ้ารัฐบาลเห็นใจในสภาพปัญหาที่นักเรียนต้องเดินทางไกลไปเรียนยังอำเภออื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ยาเสพติด การเกเร การไม่ได้รับความอบอุ่น และการเลี้ยงดูจากครอบครัว ก็เลยจะมีการตั้งโรงเรียนมัธยม และโรงเรียนอาชีพในตำบลหรือหมู่บ้านเลย เราคิดว่าเป็นอย่างไร

ตอบ ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีมาก ตรงกับความต้องการ

26. และถ้ารัฐบาลพร้อมให้มีโรงเรียน และให้พวกเราซึ่งเป็นอบต.ช่วยกันบริหารช่วยกันคิด ช่วยกันมอง และควรช่วยกันพิจารณาเห็นว่าโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน การบริหารโรงเรียน เนื้อหาวิชา

ตอบ หลักสูตรดีแล้ว แต่การปฏิบัติมีน้อยไปหน่อย

27. ถ้าต้องการให้โรงเรียนเน้นการปฏิบัติ ควรให้นักเรียนปฏิบัติงานทางด้านใด

ตอบ เน้นการปฏิบัติตามหลักสูตรต่าง ๆ อย่างเช่น ในกรปฏิบัติงานทางด้านเกษตร

28. ในกรณีที่นักเรียนไม่มีระเบียบ และไม่เอาใจใส่ในการเรียน ตลอดจนบางครั้งถ้าชั้นแถว เราคิดว่าน่าจะมาจากสาเหตุใด และควรทำอย่างไรต่อไป เราอยากให้คุณ และผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างไรร

ตอบ มีข้อเสนอว่ามีการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาได้หลายทาง ได้แก่

1. เชิญพระมาสอน เรื่องของศีลธรรมต่าง ๆ ถือว่าจะเป็นการตรงเป้าหมายมากกว่าที่จะให้ครูสอน แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ครูต้องเข้าวัดด้วยและเป็นตัวอย่างให้เด็ก
2. ครู หรือ ครูใหญ่ควรเป็นผู้ที่อยู่ในหมู่บ้านด้วย เพราะจะได้ปรึกษาหารือกัน

29. ในกรณีที่เราไม่พอใจครู หรือผู้บริหารเราทำอย่างไร ตอนนี้เป็นฐานะเป็นอบต. เราได้รับเชิญจากโรงเรียนให้เข้าไปในโรงเรียนในลักษณะใด

- ตอบ
1. ครูไม่ควรสอนตามตารางอย่างเดียว ควรมีการพัฒนาหมู่บ้านด้วย
  2. ครูและผู้บริหารควรช่วยกันทำงาน มีบางโรงเรียนผู้บริหารเป็นคนเกรงใจผู้ได้บังคับบัญชามาก จะทำงานทุกอย่างแม้กระทั่งการตัดหญ้า จนกระทั่งนักเรียนกลับ

3. ควรให้ครูทำงานในอาชีพให้เต็มที่ก่อนที่จะกลับไปทำอาชีพ

ส่วนตัว

4. ครูในท้องถิ่นถึงแม้ว่าจะมีอาชีพส่วนตัวก็ยังถือว่าดี เพราะว่าได้พูดได้คุยกับชาวบ้าน เช่น ชายแอมเวย์ก็ถือว่ายังได้ขายในหมู่บ้านรู้จักกัน
5. อยากให้ครูใหญ่หรือผู้บริหารเป็นคนในพื้นที่ เพราะครูน้อยจะเกรงใจและถ้าทั้งครูใหญ่ และครูน้อยเป็นคนในท้องที่ทั้งหมดถือว่าดีที่สุด
6. แต่ถ้าครูใหญ่หรือ ผู้บริหารมาจากที่อื่น และครูน้อยเป็นคนในพื้นที่แล้ว ครูน้อยบางคนก็จะไม่สนับสนุนให้ครูใหญ่ทำงาน

30. ในกรณีที่เราไม่พอใจครู หรือผู้บริหารโรงเรียนเราทำอย่างไร

ตอบ จะประท้วงกันโดยการทำหนังสือแจ้งผู้บริหารโรงเรียน และเรื่อง^dที่ประท้วงได้แก่ คุณครูไม่ค่อยสอนได้แต่สั่งงาน ให้การบ้านมากเกินไป และบางครั้งก็ขาย vatมากเกินไป ซึ่งเมื่อชาวบ้านประท้วงก็ได้ผลครูก็ยุติการขายของ

31. ตอนนีในฐานะที่เราเป็นอบต. เราได้รับเชิญให้เข้าไปในโรงเรียนในลักษณะใด
 ตอบ ไปเป็นกรรมการโรงเรียน แต่การจะเข้าไปศึกษารายละเอียดถึง
 ตารางสอนหลักสูตรนั้น ยังไม่กล้าเข้าไป

32. ขณะนี้เราเข้าไปสังเกตดำเนินงานในหลักสูตรของโรงเรียนหรือกระทรวงได้
 หรือยัง

ตอบ ยังเข้าไปไม่ถึงเนื่องจากยังไม่มีความรู้พอที่จะถาม และยังไม่กล้า

33. ในอนาคตต่อไปถ้ารัฐบาลกระจายนโยบายทางการศึกษาลงมา เราคิดว่าจะดำเนินงานหรือปฏิบัติงานทางการศึกษาอย่างไร

ตอบ 1. ต้องการมีส่วนร่วมในการคิด การวางหลักสูตร และการวิเคราะห์
 ต่าง ๆ เช่น ถ้าเด็กจบในอำเภอที่เราอยู่ แต่เขาไม่สามารถไปทำงานราชการหรือทำงาน
 ประจำได้ เราก็ควรจะมาช่วยกันวิเคราะห์ว่า ควรจะสร้างงานหรือให้เขาได้ทำงานอะไรใน
 ท้องถิ่น นั่นคือ ผู้ปกครองไม่ต้องการให้ลูกหลานย้ายที่อยู่ หรือไปทำงานที่อื่น

2. อยากให้โรงเรียนเน้นสอนวิชาชีพบ้าง โดย อบต. จะช่วยกัน
 วิเคราะห์ว่าหมู่บ้านเราหรือตำบลเรานั้น ควรจะทำอาชีพอะไรกันดีที่จะเป็นการใช้ทรัพยากร
 หรือวัตถุดิบในท้องถิ่นด้วย สำหรับการเจาะลึกรายละเอียดในเนื้อหาที่จะสอน และการ
 ดำเนินการสอนนั้นควรให้ครูผู้สอนดำเนินการ วิชาชีพที่นาจะดำเนินการสอนได้แก่การให้
 นักเรียนหัดปั้นหม้อ ปั้นโอ่ง ปั้นแจกัน

3. ในเชิงสรุป อบต. วิเคราะห์ปัญหา ให้นโยบาย และครูเป็น
 ผู้ปฏิบัติเนื่องจาก อบต. ยอมรับวิชาการของตนเองยังไม่ดี

34. ในฐานะที่เราเป็นทั้งผู้ปกครอง เป็นทั้ง อบต. ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับ
 โรงเรียน นักเรียนในโอกาสต่าง ๆ เรามองเด็กนักเรียนในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร และควร
 จะพัฒนาเด็กนักเรียนอย่างไร

ตอบ 1. ความประพฤติของนักเรียนในปัจจุบันจะค่อนข้างแข็งกระด้าง ไม่
 สนใจครูบางครั้งก็เดินชนครู ชนผู้ใหญ่ ซึ่งสมัยก่อนนั้นเด็กจะหลบอดู

2. การพัฒนานักเรียน ควรช่วยกันพัฒนาตั้งแต่เล็ก

3. รูปแบบการที่จะหลอม และพัฒนานักเรียนให้ออกมาในรูปแบบใด
 นั้น ควรให้อยู่ในรูปแบบที่ชุมชน ช่วยกันคิด ช่วยกันวิเคราะห์

4. การสอนเนื้อหาทางสังคมควรให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่นักเรียนจะสามารถนำมาใช้ในปัจจุบันได้ เช่น ควรสอนเรื่องของ อปต. เทศบาล ตั้งแต่ความหมาย ความสำคัญ การไปเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง และถ้าเป็นไปได้ควรให้เด็กหัดสมัคร หัดเลือกตั้ง ทั้งในโรงเรียนและในชั้นเรียนด้วย

35. ช่วยกันเรียงลำดับความสำคัญภารกิจของ อปต. ว่าภารกิจใดควรให้ความสำคัญอันหนึ่ง แล้วในด้านการศึกษาให้ความสำคัญขึ้นเป็นอันดับ 1 ได้หรือยัง

ตอบ ได้เลย เพราะตอนนี้ในบางตำบลก็ได้ให้ที่ทำการสภาตำบลเป็นที่เรียนของนักการศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียน

36. ถ้าเรามีลูกหลานที่เรียนเก่งแต่ความประพฤติไม่ดี กับลูกหลานที่เรียนไม่เก่งแต่ความประพฤติดี เราจะเลือกลูกหลานในลักษณะใด

ตอบ พ่อแม่ทุกคนในปัจจุบันควรถือว่าความประพฤติดี เรียบร้อย และการช่วยเหลืองานเองได้ของเด็กถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด และถ้าสามารถสอนให้เด็กได้มีอาชีพติดตัวไปได้ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมากเพราะสามารถช่วยเหลือครอบครัวได้ การเรียนนั้นในปัจจุบันไม่ควรเน้นเรียนได้ลำดับที่ 1, 2 หรือได้แต่ทฤษฎีปฏิบัติไม่ได้

37. O.M. น่าจะเข้าไปให้ความรู้แก่ชุมชนในลักษณะใดบ้าง

ตอบ เมื่อโรงเรียนให้ความรู้เด็กมาดีแล้วจากในโรงเรียน ครอบครัวต้องมาช่วยกันหลอมต่อ ทั้งเข้า กลางวัน และเย็น เนื่องจากในเวลาดังกล่าวนี้ เด็กจะอยู่กับผู้ปกครอง สำหรับ อปต. ซึ่งอยู่ในชุมชนนั้นควรจัด "ฝึกอบรมผู้ปกครอง" ว่าเมื่อกลับจากโรงเรียนแล้ว ควรช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องอะไร และควรถามใคร และจะร่วมมือช่วยกันแก้ปัญหาได้อย่างไร

38. อปต. พร้อมหรือไม่ที่จะทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง

ตอบ ส่วนมากประสานงานกันอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าวิชาการยังเข้าไปไม่ถึงเข้าไปแต่แนวคิด รายละเอียดยังเข้าไปไม่ได้

39. อบต. มีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างในการจะเข้าไปมีบทบาทในโรงเรียน

ตอบ อยากเข้าไปมีบทบาทร่วมทุก ๆ อย่างแม้กระทั่งการกีฬา ก็อยากเข้าไปร่วมเล่นร่วมวางแผน

40. ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะทั่วไปต่อการพัฒนาการศึกษาตามแนวคิดของ อบต.

ตอบ สิ่งที่ต้องการมากที่สุดคืออยากให้ลูกหลานอยู่ในชุมชนอยู่ร่วมกับพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มากที่สุด เช่น

1. อยากให้เรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษา และสายอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน ชุมชนควรมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และควรมีโรงเรียนหรือหน่วยงานในการพัฒนาอาชีพในชุมชน เพื่อที่ลูกหลานจะได้ไม่ต้องไปเรียนไกล

2. อยากให้ลูกหลานประกอบอาชีพในชุมชน และถ้าเป็นไปได้อยากให้กลับมาประกอบอาชีพที่มีทรัพยากรท้องถิ่นที่ปู่ ย่า ตา ยาย หาไว้ให้แล้ว เช่น หนองน้ำที่เรียกสวน ไร่ นา ในหมู่บ้านมากมายแต่ก็ทิ้งร้างไว้ ลูกหลานไปทำงานโรงงานในเมืองหรือทำงานธนาคารในเมือง เงินไม่เหลือกลับบ้านและยังมีลูกเล็ก ๆ ให้ปู่ ย่า ตา ยาย ใช้นั่งอยู่ในหมู่บ้าน เคียงหมู่บ้านนอกเจียบเหงามีแต่คนแก่กับเด็กเล็ก ๆ กว่าลูกหลานจะกลับบ้านบางครั้งคนแก่ ๆ ก็เสียชีวิตแล้ว

3. อยากเห็นระบบครอบครัวใหญ่อยู่กับครอบครัวอื่นร่วมกันปรึกษาหารือกัน ถึงแม้ความคิดคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าต่างกันก็ไม่เป็นไรอยากให้อยู่ด้วยกัน วัฒนธรรมใหม่ ๆ ก็ยอมรับได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษามุมมองของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อการจัดการศึกษา : ศึกษากรณีอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีความมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย โดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อต้องการทราบข้อมูลของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 4 ตำบล

1. ข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไป
2. ความรู้ความเข้าใจทางการศึกษา
3. แนวคิดต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน
4. ความต้องการและมุมมองทางการศึกษาในอนาคต

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก และสำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยนั้นจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งบันทึกเทป หลังจากนั้นได้ถอดเทป พร้อมทั้งสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ย่อย ๆ 40 ประเด็น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าและผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลได้ใน 4 ประเด็นหลัก ดังนี้คือ

1. ข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไป คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีอายุ ตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป จนกระทั่งถึงอายุ 55 ปี สำหรับวุฒิทางการศึกษาอย่างต่ำจะต้องตั้งแต่นั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป แต่ส่วนมากยังไม่จบปริญญาตรี เกือบทุกคนจะมีอาชีพส่วนตัวอยู่แล้ว โดยอาชีพส่วนใหญ่ที่คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบอาชีพอยู่คือทำการเกษตร ได้แก่ การทำไร่ ทำนา และทำสวน ภารกิจที่ทำกันในหมู่บ้านในปัจจุบัน คือการพัฒนาถนน แหล่งน้ำ ความต้องการทั่วไปคืออยากให้หมู่บ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นโดยการอยากให้มีโรงงานต่าง ๆ มาตั้งในหมู่บ้านมาก ๆ และสิ่งที่กลัวในปัจจุบันคือ กลัวทำผิดระเบียบเกี่ยวกับเรื่องการเงิน

2. ความรู้ความเข้าใจทางการศึกษา ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ยังอยู่ในระดับน้อย ซึ่งในประเด็นนี้คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ยอมรับเอง ทั้งนี้ส่วนมากจบการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรี

3. แนวคิดต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

การจัดการศึกษาในปัจจุบันยังอยู่ในสภาพที่ไม่น่าพอใจนัก ดังสาเหตุต่อไปนี้คือ

3.1 สถานศึกษาตั้งอยู่แต่ในเมือง เมื่อนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วต้องเข้าไปเรียนต่อในเมือง ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาหลายอย่าง เช่น ปัญหาเศรษฐกิจต้องเสียค่าพาหนะ ค่าอาหาร ค่าที่พัก ปัญหาติดยาเสพติดและยังนำยาเสพติดเข้าไปเผยแพร่ในหมู่บ้าน ปัญหาชู้สาว และปัญหาการไม่เข้าเรียนโดยการหนีไปเที่ยวยังศูนย์การค้าต่าง ๆ

3.2 การเรียนการสอน ยังไม่เห็นวิชาชีพ เน้นให้นักเรียนเรียนแต่ทฤษฎีมากเกินไป เมื่อนักเรียนจบแล้วจึงไม่รักการทำอาชีพ และท้ออาชีพช่วยเหลือตนเองไม่ได้

3.3 การเรียนการสอนไม่เห็นสิ่งใกล้ตัว ทำให้นักเรียนไม่มีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับตัวเขา หมู่บ้านของเขา ควรจะส่งเสริมให้เรียนเกี่ยวกับสิ่งใกล้ตัว เช่น การเลือกตั้ง อบต.

3.4 ความประพฤตินักเรียนไม่น่าพอใจ ไม่เคารพผู้ใหญ่ ไม่ขยันในการทำงาน ไม่ช่วยเหลืองานในครอบครัว

3.5 โรงเรียนมีสื่ออุปกรณ์ราคาแพง และความพร้อมของครู ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ยังไม่เหมาะสมที่จะใช้วัสดุ ครุภัณฑ์ เหล่านั้น เช่น คอมพิวเตอร์ ห้องซาวนแอสป

3.6 ความร่วมมือ การประสานสัมพันธ์ ระหว่างครูและโรงเรียนต่าง ๆ ตลอดจนผู้ปกครอง ยังไม่น่าพอใจ ผู้ปกครองยังไม่กล้าเข้าพุดคุยในโรงเรียน

4. ความต้องการและมุมมองทางการศึกษาในอนาคต

ความต้องการของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และมุมมองทางการศึกษาในอนาคต สรุปได้เป็นประเด็นหลักสำคัญดังนี้

4.1 สถานศึกษา สถานศึกษาต่าง ๆ ทุกระดับควรตั้งในหมู่บ้านให้มากที่สุด เช่น มีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และควรมีระดับช่างฝีมืออาชีพด้วย ไม่ควรมีการยุบโรงเรียน เพื่อที่นักเรียนเรียนจบแล้วจะได้มีอาชีพเลย ไม่ต้องไปอยู่ที่อื่น

4.2 หลักสูตร ควรมีการยืดหยุ่น วิชาชีวิต นศีล รม มารยาท เน้นความรู้ในสิ่งใกล้ตัว และควรให้นักเรียนควบคุมความประพฤติตนเอง เน้นเรื่องความต่าง ๆ ในชุมชน

4.3 อปต. ควรร่วมกันเองกับชาวบ้านในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันกำหนดนโยบายทางการศึกษาว่าโรงเรียนควรทำอะไรบ้าง และควรสอนนักเรียนให้มีความประพฤติเช่นไร หรือรายละเอียดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเนื้อหา ควรให้ครูเป็นผู้ดำเนินการ เพราะครูจะมีความรู้มากกว่า

4.4 การศึกษาไม่ควรมีการจบสิ้น ควรมีนโยบายในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นักเรียนที่เรียนจบแล้วจะได้มีงานทำ และจะได้มีการไปใช้ทรัพยากรในหมู่บ้านร่วมกัน

4.5 ครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียน ควรเป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่น เพราะจะได้มีการพูดคุย ทารือกันได้อย่างตลอดเวลา

อภิปรายผล

การอภิปรายผลจะอภิปรายในประเด็นหลักสำคัญ ๆ ที่สรุปได้จากผลการวิจัย พร้อมทั้งได้นำเอกสารหลักฐานจากตำรา หรืองานวิจัยอื่น ๆ มาสนับสนุนผลของงานวิจัยด้วย ดังนี้ จุดประสงค์หรือความมุ่งหมายทางการศึกษาในหลายลักษณะของ อปต. จาก การวิจัยครั้งนี้ ในประเด็นที่สรุปแล้วพบว่ามีสำคัญ ได้แก่ ต้องการให้เยาวชนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง โดยการฝึกทำความเข้าใจและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือกตั้ง อปต. สจ. หรืออื่น ๆ ในโรงเรียน และนอกจากนี้ต้องการให้มีความสามารถประกอบอาชีพได้ เช่น การปั้นโอ่ง การทำแจกัน ฯลฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวคิดของ อปต. ในปัจจุบันนี้หลายส่วนจะเหมือนและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาในสังคมประชาธิปไตยที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายของการศึกษาแผนใหม่ดังนี้ สาโรช บัวศรี (2513:19-36)

ความมุ่งหมายของการศึกษาในสังคมประชาธิปไตย

ความมุ่งหมายของการศึกษาแผนใหม่ มีความมุ่งหมายพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. ทุกคนต้องมีความรู้สามัญพื้นฐาน เป็นคนรอบรู้มีความคิด และพละทานามัยดี (Self Realization)

2. ทุกคนต้องมีความรู้ความสามารถในทางมนุษยสัมพันธ์ มีศีลธรรม เคารพผู้อื่น และเป็นมิตรกับคนทั้งปวง (Human Relationship)

3. ทุกคนต้องมีสมรรถภาพในทางเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพได้ดี และช่วยประกอบการงานที่เป็นประโยชน์แก่สังคม (Economic Efficiency)

4. ทุกคนต้องมีความรู้ความสามารถที่จะเป็นพลเมืองดี รู้จักสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมือง ปฏิบัติตามกฎหมาย เข้าใจในเรื่องความสุจริตในสังคม (Civic Responsibility)

จากความมุ่งหมายนี้ ในทางพุทธศาสนาได้มีแนวทางซึ่งเรียกว่า *unn* (Way) ที่ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ ตรงกับหลักทางพุทธศาสนา "มรรคมีองค์แปด" จะเห็นว่าแนวทางความมุ่งหมายของการศึกษาแผนใหม่เป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

และนอกจากนี้ในมุมมองของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต้องการให้มีการกระจายอำนาจมาสู่ชุมชนช่วยกันบริหาร ซึ่งถือว่าเป็นแนวความคิดที่ดี สอดคล้องกับการกำหนดในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

จากการพิจารณาวิสัยทัศน์โลก วิสัยทัศน์สังคมไทย สังคมที่พึงประสงค์ แนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคต จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ ประสงค์ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการของแผนพัฒนาพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ซึ่งนโยบายและยุทธศาสตร์ที่นำเสนอมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงซึ่งกันและกันไม่สามารถแยกออกเป็นเรื่อง ๆ โดยไม่สัมพันธ์กับเรื่องอื่น ๆ ได้ เป็นแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญและมีผลมากที่สุดต่อการแก้ปัญหาโดยรวม และการพัฒนาการศึกษาในอนาคตซึ่งจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน สำหรับมาตรการที่นำเสนอในเอกสารเป็นตัวอย่างของข้อเสนอเพื่อปฏิบัติที่หน่วยปฏิบัติสามารถนำไปดำเนินการได้หรือคิดใหม่ภายใต้กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 ดังต่อไปนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2539:47-83)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งมวลให้กว้างขวางและสูงขึ้นไปถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
2. เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคล ชุมชนและประเทศ ให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
3. เพื่อให้การศึกษาไทยสร้างศักยภาพของประเทศในการพึ่งพาตนเอง และสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงของเศรษฐกิจไทยในประชาคมโลกบนฐานแห่งความเป็นไทย

นโยบายการพัฒนาการศึกษา

เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาของประเทศในช่วงปี 2540-2544 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงกำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. เร่งขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งมวล มุ่งให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาระดับพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
2. ปฏิรูประบบการเรียนการสอน มุ่งปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ตามจุดประสงค์ของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีพื้นฐานความรู้ความสามารถและทักษะพื้นฐานที่ดีและเข้มแข็งพอที่จะออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใฝ่การเรียนรู้ มีระเบียบวินัย และมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
3. ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครู มุ่งปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิต การฝึกอบรมและการพัฒนาครูประจำการ ให้ครูมีศักยภาพเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และอบรมสั่งสอนผู้เรียนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงเป็นที่ยอมรับและยกย่องในสังคม โดยสร้างและปรับปรุงวิทยุเวดล้อมต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนต่อการประกอบอาชีพครู
4. เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและสูง มุ่งสร้างศักยภาพของประเทศในการพึ่งพาตนเอง และสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงของเศรษฐกิจไทยในประชาคมโลกบนฐานแห่งความเป็นไทย

5. ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา มุ่งปรับเปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหาร และการจัดการของรัฐใหม่ เพื่อการจัดการศึกษามีอิสระและเสรีมากขึ้น ปรับเปลี่ยนการตัดสินใจจากกรมในส่วนกลาง เป็นกรตัดสินใจในพื้นที่ทุกส่วนของสังคม ตั้งแต่ประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจเอกชน และ องค์กรภาครัฐมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย มีการจัดการศึกษาที่ได้คุณภาพและสร้างความเป็นธรรมแก่คน

ในส่วนของจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกันคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีมุมมองว่าการศึกษาคควรเป็นไปตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น อบต. บางแห่งจึงเลิกทำการไปให้ กศน. เข้าไปดำเนินการสอนชาวบ้านในหมู่บ้าน ตามแนวคิดนี้จะสอดคล้องกับแนวความคิดของ อิวาน อิลลิช (วิลโล ตั้งจิตสมคิด 2539:107)

อิวาน อิลลิช (Ivan Illich) ชาวเปอร์โตริโก เป็นนักการศึกษาสมัยใหม่ ได้เขียนหนังสือ Deschooling Society เมื่อ ค.ศ. 1970 มีแนวคิดทางการศึกษาให้เลิกการให้การศึกษาในระบบโรงเรียน เพราะเชื่อว่าการศึกษามีได้หลายวิธี ซึ่งไม่จำเป็นต้องได้รับจากสถานศึกษาหรือโรงเรียน ระบบโรงเรียนที่เป็นอยู่มีจุดมุ่งหมายและการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และเป็นเครื่องมือในการแบ่งชนชั้น กล่าวคือ ระบบโรงเรียนจะเป็นผู้คัดเลือกคนที่ประสบความสำเร็จ และเป็นเครื่องมือในการแบ่งชนชั้น กล่าวคือระบบโรงเรียนจะเป็นผู้คัดเลือกคนที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาจากการตัดสินใจด้วยคะแนนหรือผลกาการสอนให้กลายเป็นชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูง ส่วนผู้ที่ไม่ผ่านการศึกษาวจะกลายเป็นคนชั้นต่ำ อิลลิช เสนอแนะว่า การศึกษาไม่ควรเสร็จสิ้นเฉพาะในโรงเรียน แต่ควรเป็นการศึกษาตลอดชีวิต เช่น ให้ผู้เรียนจบไปแล้วมารับการฝึกอบรมใหม่ได้เรื่อย ๆ ให้มีห้องสมุดประจำหมู่บ้าน มีการอภิปราย หรือจัดชุมนุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง หลักสูตรควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงมากที่สุด เช่น ช่วยส่งเสริมการทำมาหากินของผู้เรียน ไม่ใช่เรียนเพื่อเอาคะแนนเท่านั้น การศึกษาควรมุ่งที่จะสร้างคุณธรรมให้แก่มนุษย์ โดยกระจายทรัพยากรทางการศึกษาให้ทั่วถึง เช่น โรงเรียนดี ๆ ควรมีอยู่ทั้งในเมืองและชนบท จัดทุนการศึกษาให้นักเรียนยากจน ได้มีโอกาสเรียนต่อชั้นสูง ลดการศึกษาภาคบังคับเหลือปีละสองเดือน แต่จัดให้กระจายไปหลาย ๆ ปี เพื่อให้คนได้มีโอกาสเรียนอยู่เรื่อย ๆ แนวคิดดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการศึกษาในหลาย ๆ ประเทศ ในประเทศไทยก็รับเอาแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน (ศิริวัฒน์ นิจนตร 2531 : 90)

อีลลิซเน้นการจัดการศึกษานอกระบบ (Non -Formal Education) เป็นสำคัญและในบางระดับ เช่น ระดับการศึกษาภาคบังคับ ควรยกเลิกถ้าหากเป็นไปได้ นอกจากนั้นควรจะได้มีการรณรงค์เพื่อต่อต้านการผูกขาดทางการแพทย์ การอนามัย การบัญชี และกฎหมาย อีกด้วย (วิทยากร เชียงกูล 2521 : 59)

จากงานวิจัยฉบับนี้จะเห็นว่า คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิด มีมุมมองทางการศึกษาที่ทันสมัย คือต้องการให้ส่วนกลางกระจายอำนาจบริหารการจัดการ และส่วนอื่น ๆ ลงสู่ชุมชน แล้วชุมชนจะดำเนินการเอง โดยร่วมกันวิเคราะห์ร่วมกันหาแนวทางต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อรองรับ จุดประสงค์หรือมุมมองของ อบต. ที่มีอยู่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงขอยกแนวความคิดต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยมาสนับสนุนและให้ข้อเสนอแนะในหลายหัวข้อ หลายประเด็น ดังนี้ คือ (วิไล ตั้งจิตสมคิด 2539 : 348 - 352, 384 - 389)

แนวโน้มที่สำคัญของการศึกษา

การศึกษานับเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคนที่จะสามารถนำการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมได้อย่างสมดุล สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ ผลผลิตของระบบการศึกษาในอนาคตจะต้องเป็นพลเมืองของประเทศที่สามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาที่จะมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ในสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และสามารถริเริ่มการพัฒนาตนเอง ชุมชน ครอบครัว ตลอดจนประเทศชาติให้พัฒนาและก้าวไปได้อย่างมีหลักการบนพื้นฐานของความเข้าใจในเหตุและผล ความถูกต้อง ความดีงาม และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การพัฒนาพลเมืองของประเทศใน 2 ด้าน คือ ทั้งในด้านคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ที่มีปัญญา มีคุณธรรม และมีความสามารถพื้นฐานหรือศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป และในด้านความสามารถในการประกอบอาชีพหรือเป็นกำลังแรงงานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ทั้งนี้โดยที่แต่ละบุคคลควรจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 2 ประการ คือ

1. ด้านปัญญา คุณธรรม และสมรรถภาพพื้นฐาน การศึกษา ควรมุ่งเสริมสร้างและฝึกคนให้เป็นผู้มีปัญญา คือ มีความรู้ที่ถูกต้องแท้จริงเกี่ยวกับเหตุและผล รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี สิ่งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ อันเป็นความจำเป็นเบื้องต้นสำหรับการสร้างคนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิต การพัฒนาตนเองและการพัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม และเป็นความจำเป็นเบื้องต้นในการที่จะสร้างคนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้โดยสันติวิธี มีความสามารถในการสร้างสรรค์และริเริ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความใฝ่รู้ มีทัศนคติที่กว้างไกล สามารถนำความรู้สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับพื้นฐานของสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม และสามารถดูแลรักษาสุขภาพอนามัยอย่างเหมาะสมได้ คุณลักษณะดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสร้างคนให้สามารถพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของตนเองและสังคมได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความต้องการและเงื่อนไขข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

2. ด้านความรู้และทักษะสำหรับการประกอบอาชีพ การศึกษาควรมุ่งเสริมสร้างและฝึกคนให้มีความรู้ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพโดยทั่วไปซึ่งทุกคนพึงมี อันได้แก่ ความสามารถในการด้านภาษา คำนวณ การอ่าน การสื่อสาร ตลอดจนเทคนิควิธีการจัดการเบื้องต้น เป็นต้น โดยมุ่งเน้นให้แต่ละบุคคลสามารถช่วยตนเองและพึ่งตนเองในการหาเลี้ยงชีพได้เป็นประการสำคัญ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกวิถีการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเป็นอิสระ และสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เงื่อนไข และข้อจำกัดของตนเอง นอกจากนี้ การศึกษายังจำเป็นต้องเสริมสร้างความรู้ที่ก้าวหน้าและทันสมัย และฝึกทักษะที่ต้องการความชำนาญเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นทั้งสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคทันสมัย และสำหรับการช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจภาคดั้งเดิม คือ ภาคการเกษตร ให้สามารถพัฒนาการผลิตของตนให้ขึ้นมาอยู่ในระดับที่สามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้นด้วย เพื่อให้การศึกษาสามารถพัฒนาคุณลักษณะของประชากรของประเทศให้เข้าสู่จุดหมายดังกล่าวข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ การจัดการศึกษาจึงน่าจะดำเนินไปโดยมีหลักการสำคัญ ๆ ได้แก่ การจัดการศึกษาอย่างกว้างขวางและเป็นธรรมสำหรับประชากรทั้งประเทศ การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่สมดุล ทั้งในด้านคุณลักษณะความเป็นมนุษย์กับความรู้และทักษะสำหรับการประกอบอาชีพ และในด้านความรู้และวัฒนธรรมสมัยใหม่กับความรู้และวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและชุมชน และการจัด

การศึกษาที่หลากหลาย เพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งหลักการของการจัดการศึกษาทั้ง 4 ประการนี้ จะต้องเป็นไปในลักษณะที่ประสานและเชื่อมโยงกันด้วย กล่าวคือ

1. ความกว้างขวางและเป็นธรรม การจัดบริการการศึกษาทุกระดับ และประเภท การศึกษาควรจัดอย่างกว้างขวางและเป็นธรรม เพื่อให้แต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างในด้าน เพศ วัย และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมได้มีโอกาสและสามารถเข้ารับบริการการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความสามารถ ณ ที่ที่อยู่ของตนได้อย่างตลอดเวลา และต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ควรจัดอย่างทั่วถึง

2. ความสมดุล การจัดการศึกษาควรจัดการให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสมดุลระหว่าง ปัญญา คุณธรรม และสมรรถภาพพื้นฐานกับความรู้และทักษะสำหรับการประกอบอาชีพเพื่อ สร้างพลเมืองของประเทศที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม สามารถพึ่งตนเองได้ในด้าน อาชีพและความเป็นอยู่ ปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ สังคม มีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาวิทยาการให้ก้าวหน้า ตลอดจนการประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อ สร้างสรรค์สังคมและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ในขณะเดียวกัน ควรพัฒนาความสมดุลให้มีการเรียนรู้วิทยาการสมัยใหม่ และ วัฒนธรรมจากสังคมภายนอก ทั้งนอกประเทศและนอกชุมชนที่อาศัยกับการเรียนรู้ความรู้ ดั้งเดิมและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สั่งสมกันมาของชุมชน โดยให้มีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและ กันระหว่างความรู้สมัยใหม่/วัฒนธรรมภายนอก กับความรู้ดั้งเดิม/วัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้บุคคลได้รู้จักตนเองและสภาพแวดล้อมของตนเอง สามารถตัดสินใจและเลือกรับความรู้ และวัฒนธรรมทั้งสองประเภทดังกล่าวด้วยตนเองอย่างเหมาะสม สำหรับที่จะนำไปพัฒนา ศักยภาพของตนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอีกทั้งยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเป็น ไทยไว้ได้ด้วย

3. ความสอดคล้อง การจัดการศึกษาควรจัดให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศ และของสังคมในระดับต่าง ๆ ทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อให้การ จัดการศึกษาเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของ สังคมไทยและของชุมชน ทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท และสามารถที่จะนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสมบนพื้นฐานความเป็นจริงและความเป็นไปได้

การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนมีลักษณะที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักชุมชนที่อยู่อาศัย มีความรู้สึกสัมพันธ์กับชุมชนของตน ตลอดจนได้ตระหนักถึงความจำเป็นและต้องการที่จะพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้

4. ความหลากหลาย การจัดการศึกษาควรจัดให้มีความหลากหลายทั้งในรูปแบบเนื้อหาและวิธีการ เพื่อให้แต่ละบุคคลสามารถใช้โอกาสที่มีอยู่เลือกเรียนตามความถนัด ความสามารถความต้องการ และความสนใจ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ได้โดยเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้การจัดการศึกษาที่หลากหลายนี้ จะต้องจัดให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาของชาติโดยส่วนรวมด้วย

แนวทางสำคัญในการจัดการศึกษาในอนาคต

เพื่อให้ตอบสนองและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แนวทางสำคัญของการจัดการศึกษาจึงต้องครอบคลุมถึงแนวทางการจัดโครงสร้างของระบบการศึกษา การจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน การบริหาร และการจัดการศึกษา พอสรุปได้ดังนี้

1. การจัดโครงสร้างของระบบการศึกษาในลักษณะที่ยืดหยุ่น และเป็นเครือข่าย

1.1 การจัดโครงสร้างของระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น คือ การเปิดโอกาสให้บุคคลเข้ามาศึกษาและเรียนรู้ได้ตามความสนใจและความพร้อม ตัวอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาและตลอดชีวิต โดยที่บุคคลนั้นสามารถเลือกวิถีศึกษาและ แห่งความถี่ที่เหมาะสมกับสถานภาพและความสามารถของตนเองได้ การที่จะให้ระบบการศึกษามีความยืดหยุ่นนี้ การจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนควรจะต้องประสานสัมพันธ์ และสนับสนุนซึ่งกันและกันมากกว่าจะแยกจากกันโดยเด็ดขาด และควรเปิดช่วงอายุของผู้เข้าเรียนให้กว้างขึ้นในทุกระดับและประเภทการศึกษา

1.2 การจัดโครงสร้างของระบบการศึกษาในลักษณะที่เป็นเครือข่ายของการเรียนรู้ที่ช่วยส่งผ่านและถ่ายทอดความรู้ประเภทต่าง ๆ และจากแหล่งต่าง ๆ ไปยังผู้รับบริการได้อย่างต่อเนื่องและตลอดเวลาเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต การเชื่อมโยงความรู้ดังกล่าว รวมถึงการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ในระดับการศึกษาต่าง ๆ ระหว่างความรู้ที่เป็นวิทยาการสากลกับความรู้พื้นบ้าน ระหว่างความรู้เพื่อเสริมสร้างปัญญา คุณธรรม จริยธรรม กับความรู้สำหรับการประกอบอาชีพ และระหว่างความรู้ที่เรียนจากการศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน การสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้จะต้องอาศัยกลไกและความร่วมมือจากองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และต้องมีรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดที่หลากหลายตามความเหมาะสมกับลักษณะความรู้แต่ละประเภทและผู้รับบริการ

2. การจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระของกรศึกษาควรครอบคลุมความรู้ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีสัดส่วนที่สมดุลและพอเหมาะกับความต้องการของบุคคลและสังคม ในขณะเดียวกันสาระและกระบวนการเรียนการสอนควรจะต้องเอื้อต่อการพัฒนาบุคคลอย่างครบถ้วนรอบด้าน ทั้งในแง่ของการวางรากฐานความเป็นมนุษย์ การสร้างเสริมสมรรถภาพพื้นฐานในการคิด วิเคราะห์ ประยุกต์ และริเริ่มสร้างสรรค์ การพัฒนาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนถึงการพัฒนาทักษะทั้งสี่เป็นความสามารถเบื้องต้นในการดำรงชีวิตและทักษะเพื่อประกอบอาชีพ และการส่งเสริมให้บุคคลสนใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อทันการเปลี่ยนแปลงกระบวนการในการเรียนการสอน ควรเน้นการเรียนแบบบูรณาการมากกว่าการแยกการเรียนการสอนเป็นรายวิชาที่ตายตัว และประสานประสบการณ์กับ ความรู้และความคิดที่จะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง

3. การบริหารและการจัดการศึกษา

3.1 การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ตลอดจนองค์กรท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ ในการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารและการจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่นตน ภายในกรอบของจุดมุ่งหมายรวม และมาตรฐานการศึกษาของประเทศ

3.2 การแบ่งรับภาระให้บริการการศึกษา โดยรัฐควรเน้นการให้บริการการศึกษาที่เป็นการลงทุนพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ ซึ่งได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และเน้นการให้บริการการศึกษาสำหรับผู้ขาดหรือด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาสงเคราะห์และการศึกษาพิเศษ นอกเหนือจากนี้แล้วถึงให้เป็นหน้าที่ของชุมชนองค์กรท้องถิ่นและเอกชน เป็นผู้จัดให้บริการการศึกษา ทั้งนี้ภายใต้การส่งเสริมสนับสนุน กำกับดูแล และควบคุมมาตรฐานการศึกษาของรัฐ โดยเหตุนี้ รัฐจะต้องปรับบทบาทของรัฐให้เน้นการวางแผนและการกำหนดนโยบาย การกำกับดูแลและประสานการให้บริการ การกำหนดมาตรฐานและการรองรับวิทยฐานะและบทบาทในการให้ข้อมูลสารสนเทศที่สมบูรณ์แก่ประชาชนเพื่อการตัดสินใจเลือกรับบริการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพกับการคุ้มครองผู้บริโภคมากกว่าบทบาทในการจัดและการขยายการให้บริการการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3.3 การระดมและจัดสรรทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาเสียใหม่ระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน สถานประกอบการต่าง ๆ ตลอดจนผู้รับบริการการศึกษา โดยให้ผู้รับบริการการศึกษารับผิดชอบค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามระดับ และประเภทการศึกษาโดยพิจารณาจากสัดส่วนของผลตอบแทนทางสังคมเป็นหลักให้เอกชนและชุมชนรับภาระในการจัดหาทรัพยากรและให้บริการการศึกษาในสัดส่วนที่สูงขึ้น และให้สถานประกอบการเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายเต็มที่ใช้ในการปรับใช้กำลังคนให้เหมาะสมกับกิจกรรมการผลิตของตน

ส่วนการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาของภาครัฐนั้น ควรปรับให้มีประสิทธิภาพและเกิดความเป็นธรรมแก่สาธารณะ และเปิดโอกาสกระจายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้นแก่ผู้ขาดและด้อยโอกาสในระดับ/ประเภทการศึกษาต่าง ๆ โดยให้สอดคล้องกับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเพื่อการศึกษาที่สังคมพึงได้รับ ตลอดจนส่งเสริมการจัดการศึกษาตามลักษณะความจำเป็นและความต้องการในการพัฒนา

อย่างไรก็ดี แนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าวจะบรรลุผลสมดังเจตนารมณ์ของอุดมการณ์ของการจัดการศึกษาได้นั้น เงื่อนไขของบทบาททางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองจะต้องเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย โดยเฉพาะเงื่อนไขในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ระเบียบการบริหารราชการ และวิธีการจัดสรรงบประมาณอันจำเป็นสำหรับการกระจายอำนาจการบริหาร เงื่อนไขในเรื่องความพร้อมขององค์กรชุมชนอันจำเป็นสำหรับการเข้ามีส่วนร่วมรับภาระการจัดการศึกษา และการระดมทรัพยากรจากภาคเอกชนและชุมชนผู้เรียน ผู้จัดการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา สื่อมวลชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างพลเมืองของประเทศให้เป็นคนดีมีคุณธรรม

มีความสามารถและมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมอันเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา
ในอนาคต

นอกจากแนวทางสำคัญการจัดการศึกษาในอนาคตข้างต้นนี้แล้ว อาจกล่าวถึง
แนวโน้มของการศึกษาไทยในขณะนี้ว่าจะไปทิศทางใด คงจะพิจารณาได้จาก

1. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539)
2. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535
3. นโยบายด้านการศึกษาของคณะรัฐมนตรี ซึ่งมี นายชวน หลีกภัย เป็น
นายกรัฐมนตรี แกลงต่อรัฐสภา เมื่อ 21 ตุลาคม 2535

แนวความคิดการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2538:5-24)

1. ผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา : ความสำเร็จและประเด็นปัญหา

I.1 นับตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเครื่องมือ
สำคัญในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์หลัก
ของการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยนำทรัพยากรธรรมชาติและ
ทรัพยากรมนุษย์มาใช้ขยายฐานการผลิต การประกอบอาชีพ และการสร้างรายได้ประชาชาติ
แนวทางการพัฒนาดังกล่าวนี้นับว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศใน
ช่วงนั้น ทั้งนี้เพราะในอดีตประเทศไทยมีทรัพยากร ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และมีกำลัง
แรงงานเหลือเฟือเพื่อ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานในสาขาเกษตร ประเทศไทยจึงเน้นการพัฒนาทาง
ด้านเศรษฐกิจ โดยอาศัยความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ซึ่ง
มีอยู่มากมาย นำมาใช้เป็นปัจจัยหลักในการผลิตและการส่งออกของประเทศ

I.2 การพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นการเร่งรัดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจดัง
กล่าวนับว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่งตลอดระยะเวลาของการพัฒนาในช่วง 3 ทศวรรษที่
ผ่านมา โดยเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยถึงกว่าร้อยละ 7 ต่อปี รายได้
เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น 28 เท่าตัว ในระยะครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 การขยาย
ตัวทางเศรษฐกิจยังคงอยู่ในอัตราสูงเฉลี่ยร้อยละ 8.2 ต่อปี และเป็นไปตามเป้าหมายโดยมี
รายได้เฉลี่ยต่อหัวในปี 2537 ประมาณ 60,000 บาท ฐานะทางเศรษฐกิจการเงินของ
ประเทศอยู่ในเกณฑ์ดี มีเสถียรภาพ ซึ่งช่วยบรรเทาความยากจน ตลอดจนช่วยยกระดับการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนขึ้นมาได้อีกระดับหนึ่ง สัดส่วนคนยากจนต่อประชากรทั้ง
ประเทศลดลงจากร้อยละ 26.3 ในปี 2529 เหลือร้อยละ 13.7 ในปี 2535 ปัจจุบัน

ธนาคารโลกได้ประกาศให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากประเทศที่ยากจนแล้ว (รายได้เฉลี่ยเกิน 1,500 เหรียญสหรัฐ ต่อคนต่อปี)

1.3 แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่ผลของการพัฒนา ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อมหลายประการ ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ ปัญหาเหล่านี้ได้แก่

1.3.1 ช่องว่างการกระจายรายได้ยังมีแนวโน้มสูง กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด 20 เปอร์เซ็นต์แรกมีสัดส่วนในรายได้รวมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด 20 เปอร์เซ็นต์หลังมีสัดส่วนรายได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้ความแตกต่างของสัดส่วนรายได้ระหว่าง 2 กลุ่มนี้เพิ่มจาก 12.2 เท่า ในปี พ.ศ. 2531 เป็น 15.8 เท่า ในปี พ.ศ. 2536 ส่วนความแตกต่างของรายได้ประชาชาติต่อหัวในระดับภาคนี้ ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ต่ำกว่าประชากรกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2534 ถึง 10.2 เท่า และเพิ่มเป็น 11.2 เท่า ในปี พ.ศ. 2536 นอกจากนี้ยังคาดว่าจะเพิ่มเป็น 11.9 เท่า ในปี พ.ศ. 2537

1.3.2 ทวีปอาครธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง การขยายตัวอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง โดยในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ป่าไม้ยังคงถูกทำลายถึงปีละ 1 ล้านไร่ ในขณะที่ปลูกทดแทนได้เพียงปีละ 1.6 แสนไร่ ที่ดินทำกินมีปัญหาทางด้านดินเปรี้ยวดินเค็ม 182 ล้านไร่ และชะล้างพังทลายลง 107 ล้านไร่ คุณภาพของน้ำบางลุ่มน้ำได้เสื่อมโทรมลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างช่วงไหลผ่านกรุงเทพมหานครจนถึงปากคลองพระโขนงมีคุณภาพน้ำต่ำสุด จนไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ความแออัดของชุมชนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และไม่สามารถจัดบริการขั้นพื้นฐานได้อย่างเพียงพอ ทำให้คุณภาพอากาศและเสียงในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองหลักต่าง ๆ ลดลงไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะปริมาณฝุ่นละอองเฉลี่ยตลอดปีมีค่าสูงขึ้นและเกินมาตรฐาน

1.3.3 สังคมมีความสับสนและมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น การพัฒนาภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่เปิดกว้างสู่นานาชาติ และเน้นหนักทางด้านวัตถุมากขึ้นทุกขณะ ก่อให้เกิดปัญหาหย่อนหย่อนของศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย และความเคร่งครัดในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ตลอดจนปัญหาการปรับตัวของคนในสังคมให้สามารถเลือกรับวิถีชีวิตค่านิยมของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่อันเต็มไปด้วยการแข่งขัน การเอารัด

เอาเปรียบเพื่อแสวงหาความมั่งคั่งมาผสมผสานประยุกต์เข้ากับวิถีชีวิต และค่านิยมอันดีงามของสังคมไทยซึ่งเน้นความสันโดษ การพึ่งตนเอง ความโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันปัจจัยทางเศรษฐกิจและภาวะเจริญพันธุ์ที่ลดลงทำให้โครงสร้างครอบครัวมีแนวโน้มว่าจะมีขนาดเล็กลงเป็นลำดับทั้งในสังคมเมืองและชนบท ระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวก็ได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดปัญหาเยาวชนและปัญหาสังคมมากยิ่งขึ้น

ความสำเร็จทางเศรษฐกิจตลอดจนการแพร่ขยายบริการสาธารณสุขมูลฐานของรัฐและความก้าวหน้าของวิทยาการทางการแพทย์ นอกจากจะทำให้อายุขัยเฉลี่ยของประชากรไทยเพิ่มขึ้นเป็นลำดับแล้ว ภาวะการเจ็บป่วยของคนไทยกำลังค่อย ๆ เปลี่ยนไปจากโรคติดเชื้อตามธรรมชาติ มาเป็นโรคสมัยใหม่ที่มีลักษณะซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น อุบัติเหตุ โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคเอดส์ โรคจากความเครียดต่าง ๆ โรคเหล่านี้ได้กลายเป็นสาเหตุของการตายหลักของคนไทยในปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากสภาพบีบคั้นทางจิต ปัญหาสุขภาพวิถีสังคม ความแออัดของชุมชนเมืองที่มากับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและก่อให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของชีวิต

1.3.4 ในทางเศรษฐกิจ ช่องว่างการออมกับการลงทุนยังอยู่ในเกณฑ์สูง และต้องพึ่งพาการนำเข้าเทคโนโลยีและสินค้าประเภททุนจากต่างประเทศ แม้ว่าเศรษฐกิจจะขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพในระยะที่ผ่านมา แต่ช่องว่างระหว่างการออมในประเทศกับการลงทุนอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูงในปี พ.ศ.2536 ช่องว่างการออมกับการลงทุนสูงขึ้นไปร้อยละ 5.6 ของรายได้ประชาชาติ เมื่อเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 2.5 ในที่สุดท้ายของแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังต้องพึ่งพาการนำเข้าทางเทคโนโลยีและสินค้าประเภททุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในปี พ.ศ. 2534 นำเข้าสินค้าประเภททุน 330,000 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2536 นำเข้า 430,000 ล้านบาท การที่ประเทศไทยยังต้องพึ่งพาอาศัยการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ นอกจากจะทำให้ต้องประสบปัญหาการขาดดุลการค้าแล้ว ยังทำให้การพัฒนาประเทศไม่สามารถยืนอยู่บนฐานของตนเองได้ในระยะยาว หรือไม่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. สาเหตุของปัญหา

สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาการพัฒนาตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 การพัฒนาที่ผ่านมามุ่งเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เพื่อแสวงหารายได้ที่เป็นตัวเงินเป็นหลักมากเกินไปจนมิได้คำนึงถึงต้นทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสังคมเท่าที่ควร พิจารณาคนเป็นเพียงปัจจัยการผลิต เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน มองข้ามคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพพบนรากฐานของภูมิปัญญา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง มุ่งเน้นแต่เพียงรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากภายนอก ขาดการให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อต่อยอดต่อฐานความรู้ที่มีอยู่แล้วของตนเอง

2.2 ระบบการศึกษาที่มีลักษณะรวมศูนย์อยู่ในส่วนกลาง ยังคงเน้นการศึกษาในโรงเรียน กระบวนการเรียนรู้จึงอ่อนแอและขาดความต่อเนื่อง วิธีการสอนยังคงเน้นการสื่อสารทางเดียวจากครูผู้สอน และขาดการชี้แนะให้รู้จักคิดแยกแยะเหตุผล ในขณะที่การศึกษาในระบบยังเอื้อต่อกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ แต่คนส่วนใหญ่ในชนบทกลับขาดกระบวนการเรียนรู้ในระบบอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้อย่างไม่สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น จึงไม่เอื้อต่อการสร้างภูมิปัญญาชาวบ้านให้เกิดประโยชน์แก่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้กระบวนการคิดของคนในสังคมยังคงเป็นวิธีการคิดแบบแยกส่วน ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมเพราะมุ่งแก้ปัญหาโดยการเรียกร้องเฉพาะในส่วนของตนเท่านั้น

2.3 โครงสร้างระบบบริหารงานของรัฐมีลักษณะเป็นรูปแบบแยกส่วนความรับผิดชอบ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหลายหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะขาดกลไกประสานงานที่จะสนองตอบความต้องการหรือแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งในสังคมได้อย่างทันกาล ในขณะที่กระบวนการวางแผนหรือตัดสินใจในระบบราชการเป็นการรวมศูนย์อำนาจและมองปัญหาจากส่วนกลางเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถเข้าใจปัญหาในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างถ่องแท้ และบางครั้งก็ยังมีอคติต่อคนชนบท ทำให้มองการเรียกร้องของคนชนบทเป็นเรื่องการเมืองไปหมด

2.4 ระบบการเมืองไม่ได้เป็นเสาหลักและสอดคล้องกับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ และแผนพัฒนาฯ ที่ผ่านมาก็ไม่ตระหนักถึงความสำคัญและความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการพัฒนาทางการเมือง การปกครอง และระบบราชการเท่าที่ควร

3. การจุดประกายความคิดเพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

เพื่อระดมความคิดและข้อเสนอแนะขั้นต้นสำหรับการกำหนดทิศทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เปิดกว้างให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชาติ โดยเริ่มต้นจากวิชาการ นักปรัชญา สื่อมวลชน องค์กรเอกชน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดการเสวนา “จุดประกายความคิด...สู่แผนฯ 8” ขึ้นระหว่างวันที่ 28-29 มกราคม 2538 ณ พระราชินิเวศน์มฤคทายวัน อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นและสาเหตุของปัญหาการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา และทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต สรุปข้อเสนอแนะร่วมกันได้ดังต่อไปนี้ คือ

3.1 สังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต ผู้เข้าร่วมการเสวนาได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ (vision) ของสังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคตไว้ ดังนี้

- เป็นสังคมที่มีสมรรถภาพ มีเสรีภาพ มีความยุติธรรม มีความเมตตา กรุณา และเคารพในสิทธิมนุษยชน

- เป็นสังคมที่คนมีความสุข ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง คนมีความรู้ จักตนเอง และรู้เท่าทันโลก

- เป็นสังคมที่สันติไม่มีความขัดแย้งรุนแรง ประเทศชาติมีความมั่นคง

- เป็นสังคมที่พัฒนาไปอย่างสมดุล ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3.2 ปรัชญาหรือจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาประเทศ จากการพิจารณาถึงประเด็นปัญหา สาเหตุของปัญหา รวมทั้งวิสัยทัศน์ของสังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต ผู้เข้าร่วมเสวนามีความเห็นควรปรับเปลี่ยนกระบวนการตรรกะในการวางแผนพัฒนาประเทศเสียใหม่ โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจควรเป็นเครื่องมือ (Means) ของการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิตของคนเท่านั้น ไม่ควรถือว่าเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาอีกต่อไป

การเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา หมายความว่า การให้ทุกคนในสังคมได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ มีภูมิปัญญาความคิดที่จะเป็นผู้ชี้นำกระแสนการพัฒนา มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเป็นส่วนรวมในทุกมิติ เน้นศักดิ์ศรีของความเป็นคน มีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาที่มีพื้นฐานบนความเป็นไทย รู้จักตัวเอง รู้จักวัฒนธรรมไทย ไม่ละเลยการพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่ทิ้งการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่การพัฒนาทุกเรื่องต้องมุ่งให้คนมีความสุข และสามารถแข่งขันใน

กระแสโลกาภิวัตน์ได้โดยไม่ทิ้งสภาพความเป็นไทย โดยปรับเปลี่ยนวิธีการหรือวิธีการคิดของคนไทยจากความคิดเดิมที่เป็นการแยกส่วนมาเป็นบูรณาการ

3.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ที่ประชุมเห็นควรเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

3.3.1 ยุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพของคนทุกกลุ่มเป้าหมาย อายุและเพศ ให้คนมีทางเลือกในชีวิตและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน Inq

3.3.1.1 ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และฝึกอบรมให้คิดเป็นทำเป็น มีการเรียนรู้จากประสบการณ์และของจริง ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องหลากหลาย สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงองค์ความรู้สากลเข้ากับภูมิปัญญาไทยที่มีวิวัฒนาการจากพื้นฐานสังคม การเกษตรภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยมดั้งเดิมที่ไม่แปลกแยกจากธรรมชาติ สร้างแนวการดำรงชีวิตที่ประชาชนรู้เท่าทันการพัฒนาและสามารถรักษาระดับการพัฒนาที่เหมาะสมได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

3.3.1.2 สนับสนุนให้เกิดการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสามารถจัดการศึกษาได้ พร้อม ๆ ไปด้วย ผนึกหลายกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และให้สิ่งจูงใจเพิ่มเติมแก่ภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น

3.3.1.3 ให้ความสำคัญเป็นลำดับสูงต่อการปฏิรูปการฝึกหัดคนเพื่อให้คนเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ มศกดีศรี สามารถดึงดูดคนเก่งคนดีเข้าเรียนวิชาครู รวมทั้งเร่งรัดการพัฒนาคนสปรจำการ และบุคลากรทางด้านการศึกษาและปฏิรูปการเรียนการสอนในการผลิตครูอย่างจริงจัง

3.3.1.4 เสริมสร้างศักยภาพของสื่อมวลชนเพื่อให้สนับสนุนการพัฒนาโดยเป็นยุทธศาสตร์ที่สามารถดำเนินการได้ทันทีอย่างต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กับการเพิ่มทักษะของ การเป็นผู้รับสารหรือผู้บริโภคสื่อที่มีคุณภาพโดยเน้นบทบาทของสื่อมวลชนในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการสร้างปัญญาทั้งในระดับท้องถิ่นและในกระแสโลกาภิวัตน์

3.3.1.5 สร้างบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3.3.1.6 สนับสนุนให้มีการพัฒนาจิตใจคนให้เป็นคนดีมีวินัย คุณธรรม และจริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย โดยเน้นคักดีศรีและศักยภาพของคนไทยในการ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

3.3.1.7 ปรับปรุงระบบบริการสาธารณสุขให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า โดยเน้นการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาทางด้านการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน เช่น แพทย์แผนโบราณ สมุนไพร เป็นต้น

3.3.2 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในกระบวนการพัฒนา โดย

3.3.2.1 ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชนให้มีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง โดยให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและมีความต่อเนื่อง

3.3.2.2 สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพ และขีดความสามารถของผู้อยู่อาศัยในสังคมให้สามารถมีรายได้และพึ่งตนเองได้ เพื่อช่วยลดช่องว่างระหว่างรายได้

3.3.2.3 ส่งเสริมบทบาทของสตรีให้เป็นพลังงานในการพัฒนา และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกๆระดับ ทั้งนี้เพื่อบูรณาการและสร้างความสมดุลของการพัฒนา

3.3.2.4 เร่งรัดการพัฒนาชนบทและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยเน้นให้มีการสร้างชนพื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน

3.3.2.5 เพิ่มบทบาทของประชาชนในการเรียนรู้การพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการเตรียมคนและชุมชน เพื่อรองรับผลกระทบของการพัฒนาจากภาคเอกชน

3.3.2.6 พัฒนาและปรับปรุงระบบประกันสังคมให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3.3.2.7 พัฒนาระบบการเมืองให้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่าง เป็นวิถีชีวิต ให้มีค่านิยม วัฒนธรรม กติกา และวิธีการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสังคมไทยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ยั่งยืน

และในแนวความคิดหลักซึ่งแนวความคิดหนึ่งของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล คือต้องการพัฒนาเศรษฐกิจภายในหมู่บ้านด้วย ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะของ วิไล ตั้งจิตสมคิด (วิไล ตั้งจิตสมคิด :270-272, 390-392) มาสนับสนุนเพื่อชี้แนวทางดังนี้

การศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ และมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ ต้องมีทั้งความเจริญ (Growth) และการเปลี่ยนแปลง (Change) ถ้าหากมีเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งมิใช่การพัฒนาเศรษฐกิจ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น การศึกษาได้รับการพิจารณาว่าเป็นส่วนของกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะนักเศรษฐศาสตร์ถือว่า การศึกษาเป็นการลงทุนและการบริโภค (Consumption) ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรง ในแง่เศรษฐศาสตร์คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) มนุษย์จะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจเต็มที่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้บริโภคที่ฉลาด (Good consumer) คือ เป็นบุคคลที่รู้จักเลือกวิถีทางดำเนินชีวิตที่ดี มีรสนิยม รู้จักการจับจ่ายใช้สอยให้เหมาะสมพอควรและเป็นผู้ผลิตที่สามารถ (Good Product) คือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพการงาน เพื่อหารายได้เลี้ยงตัวและครอบครัว ทำให้เกิดความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเองและสังคม

การที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์ได้นั้น จำเป็นต้องให้การศึกษาอบรม เพื่อให้บุคคลมีความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยมที่ดี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการด้านพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

อดีตที่ผ่านมา การศึกษามุ่งให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ เพื่อประโยชน์ในการสื่อสาร แต่ปัจจุบันการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปมาก การจัดการศึกษาจึงเป็นการให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะออกไปประกอบอาชีพได้ การศึกษาจึงเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะต่อไปนี้ คือ (โชติ บุ่งเผ่าพันธ์ 2534 : 237-239)

1. การศึกษามีหน้าที่ผลิตผู้สำเร็จสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เพียงพอสำหรับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ
2. กำลังแรงงานที่ได้รับการศึกษาสูงกว่า สามารถจะผลิตได้มากกว่า มีผลทำให้รายได้ของบุคคลและรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น
3. การพัฒนาสังคมด้วยวิธีการศึกษานำไปสู่การแก้ปัญหาค่าความยากจน โรคภัยไข้เจ็บ และความโง่เขลาอันมีผลทำให้ผลิตคุณภาพของบุคคลดีขึ้น

4. การศึกษาไม่เพียงแต่ปรับปรุงคุณภาพของแรงงานให้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังเพิ่มความเฉลียวฉลาดของกำลังแรงงาน มีผลทำให้แรงงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีศักยภาพต่างกัน

5. การศึกษาเป็นทั้งสินค้าบริโภคที่ทำให้เกิดความพอใจ และเป็นสินค้าทุนที่สนับสนุนให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการอื่น ๆ เช่น วิศวกร แพทย์ ครู ฯลฯ ซึ่งเป็นกำลังแรงงานเหล่านี้ช่วยทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

6. การศึกษาทำให้มนุษย์รู้จักใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีจินตนาการ รู้จักสร้างแรงจูงใจ และสามารถแก้ปัญหาอันเกิดจากการขาดความยืดหยุ่นของวัฒนธรรมได้

7. การศึกษาช่วยให้มนุษย์มีศักยภาพในการแสวงหาสินค้า เครื่องมือและวิธีการใหม่ ซึ่งทุนประเภทอื่นไม่สามารถทำได้

นอกจากนั้นยังพบว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจไม่ได้เกิดจากทุนทางกายภาพเท่านั้น แต่จะเกิดจากมนุษย์ได้ ฉะนั้นในขณะที่ได้มีการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องจักรจะต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพของกำลังแรงงานควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลง่าย ๆ ว่า ไม่มีประเทศไหนที่ประชากรอ่อนแอไม่ออกเขียนไม่ได้ จะมีระบบเศรษฐกิจที่ทันสมัย และไม่มีประเทศใดที่มีผลผลิตต่อหัวสูง ด้วยแรงงานที่มีการศึกษาค่ำ และยังพบต่อไปว่า การศึกษามีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะต่อไปนี้

1. ช่วยเพิ่มผลผลิต การเพิ่มความชำนาญให้แก่แรงงาน จะช่วยให้แรงงานมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น จึงทำให้ผลผลิตสูงขึ้นด้วย
2. ช่วยลดต้นทุน การที่คนมีการศึกษาสูงขึ้นจะช่วยลดค่าใช้จ่ายบางอย่าง เช่น ลดการกระทำผิด ลดความจำเป็นในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย
3. ช่วยยกระดับรายได้ การที่คนมีความรู้และทักษะในการผลิตสูงขึ้นจะทำให้ประสิทธิภาพสูงขึ้น อันมีผลทำให้รายได้สูงขึ้น
4. ช่วยเพิ่มสวัสดิการของประชาชน การที่คนมีรายได้สูงขึ้น มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม จะทำให้ประชาชนมีสวัสดิการมากขึ้น

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยทั้งปัจจัยมนุษย์และปัจจัยอื่น ๆ การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงต้องจัดโดยมุ่งการพัฒนาปัจจัยทั้ง 2 ประการไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดภาวะที่สมดุลขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อันจะช่วยให้ระบบเศรษฐกิจมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นอาจจะต้องเริ่มด้วยการปรับปรุง

เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาที่มีอยู่เดิมให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น ส่วนมากจะมีระบบการศึกษา เช่น หลักสูตรการเรียนการสอน การบริหาร การจัดกิจกรรม ตลอดจนการวัดผลการศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา ซ้ำร้ายในบางกรณีการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนา กลับส่งเสริมความด้อยพัฒนาเสียด้วยซ้ำไป ทำให้คนคิดยึดอยู่กับความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม โดยไม่ยอมที่จะเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้การใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ จะต้องเริ่มที่การปรับปรุงระบบการศึกษาที่ใช้อยู่เดิมให้มีลักษณะที่ส่งเสริมการพัฒนามากขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าการจะปรับปรุงระบบการศึกษาที่ใช้อยู่เดิมให้มีลักษณะที่ส่งเสริมการพัฒนามากขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าการจะปรับปรุงระบบการศึกษาได้ถูกต้องตรงจุดนั้น จะต้องเริ่มด้วยการศึกษาวิเคราะห์ระบบการศึกษาอย่างจริงจังแล้วจึงจะแก้ไขปรับปรุง สำหรับระบบการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นควรจะจัดในลักษณะต่อไปนี้

1. เป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับปัญหาของประเทศ การแก้ปัญหาให้หมดไปเป็นลักษณะหนึ่งของการพัฒนา การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงควรจะสอดคล้องกับปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งที่จะให้ความสนใจถึงสาเหตุและแนวทางสำหรับการแก้ปัญหาเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยาก ประสิทธิภาพของแรงงานต่ำ หรือความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจะต้องปรากฏอยู่ในการเรียนการสอนทุกระดับชั้น โดยจะแตกต่างกันตามวัยและระดับความรับผิดชอบเมื่อจบการศึกษา การศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหาในสังคมเป็นการศึกษาที่สูญเปล่า ไม่เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

2. เป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตการทำงาน การทำงานเป็นการใช้ความพยายามทั้งทางกายและสมอง เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่ก่อประโยชน์แก่ตนเองและเพื่อนมนุษย์ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับการทำงาน หากสังคมใดประกอบด้วยคนที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง สังคมนั้นก็สามารถจะพัฒนาเศรษฐกิจได้เร็ว การศึกษาของแต่ละสังคมจึงควรสอดคล้องกับชีวิตการทำงานของสังคมนั้น ๆ กล่าวคือ สังคมมีอาชีพเกษตรกรรม สถาบันการศึกษาควรให้การศึกษากับอาชีพการเกษตร เป็นต้น การศึกษาเพื่อการทำงาน อาจจะจัดในลักษณะต่อไปนี้

2.1 จัดโดยการรวมการเรียนการสอนเข้าเป็นหน่วยเดียวกับการทำงาน ผู้เรียนเรียนรู้ทฤษฎีและการปฏิบัติควบคู่กันไป

2.2 จัดโดยการเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับการนำไปใช้ คือ จะสอนเฉพาะเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงไม่ใช่สอนเพียงเพื่อให้รู้

2.3 จัดโดยการกำหนดเนื้อหาจากปัญหาในการปฏิบัติ และมีความต้องการที่จะแก้ปัญหานั้น เป็นการเรียนรู้เพื่อแสวงหาคำตอบ

และที่สำคัญคือ การทำงานด้วยมือจะต้องสอดแทรกอยู่ในทุกระดับการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการทำงานที่ต้องใช้แรงกาย

3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการทำงานอิสระ ปัจจุบันปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศกำลังพัฒนาก็คือ ปัญหาการว่างงานของผู้มีการศึกษา อันมีสาเหตุมาจากการผลิตกำลังคนไม่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพราะไม่สามารถที่จะทำงานได้สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียนมาและปัญหาการว่างงานของผู้ที่มีการศึกษานี้ นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ฉะนั้น เพื่อเป็นการช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่ง การศึกษาจะต้องส่งเสริมการทำงานอิสระโดยให้ผู้เรียนได้มองเห็นช่องทางของการสร้างงาน มีความคิดริเริ่มและมีความสนใจต่อการเป็นเจ้าของกิจการไม่ว่ากิจการนั้นจะมีขนาดเล็กใหญ่อย่างไร

4. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เป็นผู้ก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการ ตลอดจนนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต ซึ่งผู้ประกอบการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นนั้นมีลักษณะดังนี้

4.1 มีใจกล้าเสี่ยงในการประกอบธุรกิจและทำงานมากกว่าคนปกติ โดยการเสี่ยงแต่ละครั้งจะต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ธุรกิจหรืองานที่ทำอยู่ก้าวหน้าและขยายใหญ่ขึ้นกว่าเดิม แต่ไม่ใช่เป็นการเสี่ยงโชค

4.2 มีความขยันขันแข็งในการทำงาน หนักเอาเบาสู้ อดทนไม่หือถอย มีความเชื่อว่า ความสำเร็จของชีวิตอยู่ที่การทำงานหนักและมีไหวพริบในการทำงาน

4.3 มีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง

4.4 เมื่อจะกระทำกิจกรรมใด ๆ จะต้องคำนึงถึงผลที่จะได้รับ

4.5 มีการคาดการณ์ล่วงหน้าในงานที่ทำมีการวางแผนระยะยาว และแต่ละแผนจะมีการแบ่งขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียด และแผนการที่ตั้งขึ้นนั้น มีผลมาจากการศึกษาถึงสภาพโอกาสและเทคนิคของทรัพยากรที่มีอยู่

4.6 มีความสามารถในการจัดการและการบริหารงาน

5. เป็นการศึกษาที่สร้างคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องสร้างคนให้มีลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่

5.1 มีวินัย ความเป็นผู้มีวินัยทำให้เป็นผู้มีระเบียบในการใช้จ่าย ในการบริโภคตลอดจนในการดำเนินชีวิต

5.2 ประหยัด การรู้จักใช้จ่ายตามความจำเป็นทำให้เกิดการอบรม การสะสม
ทุน

5.3 มีเจตคติที่ทันสมัย เป็นต้นว่า รับนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้ง่าย รักษาการทำงาน ตระหนักถึงความสำคัญของเวลา กล้าที่จะริเริ่มไม่ย่อท้อต่อการที่แข่งขัน ฯลฯ

5.4 มีบุคลิกภาพเพื่อส่วนรวม เป็นผู้ที่มองเห็นความสำคัญของส่วนรวม มองถึงประโยชน์ของส่วนรวมควบคู่กับประโยชน์ส่วนตนเอง

6. จัดให้มีการบริการแนะแนวอาชีพ ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ จะต้องจัดให้มีการแนะแนวอาชีพ มีศูนย์สนเทศทางอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นช่องทางการทำงานอาชีพ ช่วยให้เกิดความคุ้นเคยกับโลกของการทำงาน เมื่อผู้เรียนเรียนจบจากสถานศึกษาไปแล้ว จะช่วยให้สามารถทำงานได้ทันที อันจะช่วยลดปัญหาการว่างงานลงได้ระดับหนึ่ง เป็นการเพิ่มแรงงานการผลิตได้ทันที

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวมานี้ จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังในทุกระดับและทุกประเภทของการศึกษา ด้วยการสร้างหลักสูตรจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม ตลอดจนการบริหารให้มุ่งไปที่แนวทางที่กล่าวมาแล้ว และที่สำคัญจะต้องมีการวางแผนกำลังควบคู่กันไปด้วย การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์

ยุทธศาสตร์การสร้างสมรรถนะทางด้านเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง

1. ดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจส่วนรวมให้มีเสถียรภาพและเอื้อต่อการขยายโอกาสการมีงานทำของประชาชน
2. สนับสนุนให้มีการผสมผสานมิติทางด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับมิติทางด้านเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจก่อผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด
3. เน้นพัฒนาอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชาวบ้านและเศรษฐกิจชาวบ้าน และเศรษฐกิจชุมชนทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง และพัฒนาการเกษตรที่กลมกลืนกับธรรมชาติ โดยใช้ประโยชน์และรักษาความอุดมสมบูรณ์ของความหลากหลายของพันธุ์พืชและดิน

4. ปฏิรูประบบเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเน้นการปรับปรุงตลาดการเงิน และพัฒนาตลาดทุนให้เข้าสู่ระบบสากล เพื่อช่วยลดต้นทุนทางเศรษฐกิจของประเทศ พร้อมทั้งลดการคุ้มครองภาคอุตสาหกรรมที่ขาดประสิทธิภาพ- เพื่อให้สามารถสนองตอบต่อข้อตกลงทางการค้าระดับนานาชาติ และความร่วมมือของกลุ่มเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

5. พัฒนาและใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อช่วยยกระดับฐานะการแข่งขันของประเทศ โดยให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นกับการเพิ่มกำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐานควบคู่ไปกับกำลังคนด้านเทคโนโลยีในสาขาที่ขาดแคลนให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ พร้อมทั้งเน้นการจัดงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาให้เป็นสัดส่วนต่อรายได้ประชาชาติให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มพูนฐานความรู้ที่จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลในเชิงพาณิชย์จากการที่ประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มขึ้น

6. ให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงต้นทุนทางสังคมด้วย

7. ขยายบริการขั้นพื้นฐานให้สามารถรองรับความต้องการของประเทศ ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปเพื่อยกระดับมาตรฐานให้เข้าสู่ระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านระบบการคมนาคมสื่อสาร ระบบการขนส่งเพื่อเปิดประตูสู่นานาชาติ ตลอดจนสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ในหลายพื้นที่ของประเทศเพื่อเชื่อมโยงกับนานาประเทศ การปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่อุตสาหกรรมและบริการที่ใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นในพื้นที่ที่ฐานเศรษฐกิจหลักมีความพร้อม รวมทั้งเร่งรัดการดำเนินการพัฒนาเพื่อปรับปรุงระบบบริการพื้นฐานทั้งในเขตเมืองและชนบทให้เอื้ออำนวยต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ โดยเหตุที่การบริหารจัดการให้เป็นไปตาม

ยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งมุ่งเน้นคนเป็นจุดมุ่งหมายหลักสามประการดังกล่าวข้างต้น เป็นเรื่องมีความสลับซับซ้อน เพราะเกี่ยวข้องกับมิติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคอนเป็นองค์รวมที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการดำเนินงานจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรประชาชนโดยส่วนรวม ดังนั้น จะใช้แนวความคิดแบบเดิมซึ่งอาศัยการบริหารงานตามระบบราชการเป็นหลักเพียงอย่างเดียวคงจะไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เพราะจะทำให้เกิดความต้องการใช้กำลังคนและงบประมาณเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะจำกัดการเพิ่มอัตราข้าราชการ ดังนั้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงจำเป็นที่จะต้องเน้นการกำหนดแนวทางในเรื่องของการบริหารจัดการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งในลำดับความสำคัญเร่งด่วนในเรื่องที่สำคัญดังต่อไปนี้

ประการแรก จะต้องมีกำหนดมาตรการที่ชัดเจน เพื่อให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากยิ่งขึ้นโดย

1. ส่งเสริมให้กลไกทางด้านราคาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องมีการทบทวนการแทรกแซงของรัฐ ทางด้านการควบคุมราคา การอุดหนุน ฯลฯ ที่ไม่ก่อให้เกิดการแข่งขันโดยเสรี รวมทั้ง สนับสนุนการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ สามารถนำไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล

2. กำหนดวิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อเข้าไปแทรกแซงตลาดเฉพาะกรณีที่ กลไกราคาไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการ กระจายรายได้ การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องปรับวิธีการบริหารจัดการให้สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้ด้อย โอกาสในการรับการอุดหนุน เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถได้อย่างชัดเจนมาก ยิ่งขึ้น

ประการที่สอง จะต้องมีกำหนดรูปแบบวิธีการที่ชัดเจนในการปฏิรูประบบราชการ และการบริหารงานในลักษณะของแผนงานร่วมกัน โดย

1. ปฏิรูประบบราชการให้มีขนาดเล็กกะทัดรัด แต่ทันสมัยมีประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมีกลไกและกระบวนการในการกระจาย อำนาจในการตัดสินใจที่สอดคล้องกับระบบการเมืองการปกครอง พร้อมทั้งเน้นการลดขนาด กำลังคนภาครัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และเพิ่มในส่วนท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเพิ่ม คุณภาพประสิทธิภาพ และใช้ระบบคุณธรรมอย่างจริงจัง

2. สนับสนุนให้เกิดกระบวนการจัดการบริหารงานในลักษณะแผนงานร่วมกันระหว่าง หลายฝ่ายและมีเครือข่ายการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้สามารถปรับปรุงระบบการ ทำงานให้เข้าสู่ลักษณะการผนึกกำลังกันอย่างเป็นทีม เพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์เดียวกันได้อย่าง มีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม จะต้องมีกำหนดการเสริมสร้างความเข้าใจอย่างกว้างขวางในเรื่องแนวคิด การพัฒนา และปรับเปลี่ยนวิธีการวางแผนจากเมืองบนแต่เพียงอย่างเดียวไปสู่แนวทาง การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดกระบวนการวางแผน ตลอดจนการปฏิบัติตามแผนที่มาจาก เบื้องล่าง ทั้งนี้เพื่อ

1. กระจายการวางแผน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจลงไปสู่ระดับภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. ส่งเสริมการฝึกกำลังร่วมมือกันในทุกระดับทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคธุรกิจ นักวิชาการ องค์กรประชาชน และสื่อมวลชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยสนับสนุนให้เกิดกระบวนการความคิดและการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานด้วยกัน ใช้ความพยายามร่วมกันบนรากฐานความรัก ความเมตตาโดยไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

3. สนับสนุนการวางแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหาและศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ในแต่ละภาคให้เป็นแผนที่คำนึงถึงความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดทำแผนจากเบื้องล่างขึ้นมาด้วย

ความสำคัญในอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญยิ่งเช่นกัน คือ คณะกรรมการบริหารองค์การส่วนตำบลได้กล่าวว่าคุณสมบัติที่สำคัญในการพัฒนานักเรียน คือ นอกจากจะต้องเป็นต้นแบบที่ดีแล้ว ยังควรเป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นด้วย เพื่อจะได้ให้คำปรึกษาหารือแก่ชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวกับคสช. วิไล ตั้งจิตสมคิด (วิไล ตั้งจิตสมคิด:303-306) ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

“คสช.จึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการก่อให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน และชุมชนไปในทิศทางที่แผนกำหนดไว้ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเด็ก พัฒนาการเด็กและชุมชนสิ่งแวดล้อมของเด็กให้พอดี ครูต้องสามารถพัฒนาเด็กและชุมชนให้เจริญก้าวหน้าสอดคล้องกันไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ได้ Wright กล่าวในหนังสือ Elementary School Curriculum Better Teaching Now ว่า “ถ้าโรงเรียนจะบรรลุจุดประสงค์ในการพัฒนาประเทศ และปรับปรุงสังคมใหม่จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องมีความเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกที่มีอิทธิพลต่อชุมชน สังคม และประเทศ” (โชติ บุ่งเผ่าพันธ์ 2534:270)

สิ่งที่ครูจะต้องศึกษาทำความเข้าใจคือ

สิ่งแวดล้อมทางครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นผลต่อแนวทางดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลในชุมชนนั้น ๆ

ต้องศึกษาทำความเข้าใจศีลธรรม มาตรฐานทางจริยธรรม ที่ประพฤติปฏิบัติการของแต่ละบุคคลและกลุ่มคนในชุมชนนั้น ๆ

การแสดงออกและความซาบซึ้งทางสุนทรียศิลป์และรสนิยมของประชาชน เช่น การแกะสลัก การเขียนภาพ ดนตรี นาฏศิลป์ วรรณคดี เป็นต้น

เพื่อให้เด็กเจริญงอกงามร่วมมือกับชุมชน ครูต้องพิจารณาถึงสถาบันต่าง ๆ ของชุมชน สถาบันต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไร จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไรได้บ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาแก่เด็ก

ครูใช้หลักการและความรู้ของวิชามนุษยวิทยาสังคม ทำความเข้าใจวัฒนธรรม ปรับปรุงวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระแสชีวิตทางด้านอาชีพ ส่งเสริมความรู้ ความชำนาญเฉพาะอย่างยิ่ง มีความร่วมมือกับความเจริญก้าวหน้าของอาชีพต่าง ๆ ปลูกฝังหน้าที่ความรับผิดชอบของพลเมืองในระบบประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนประเทศและระหว่างประเทศ

สภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป ครูต้องศึกษาและนำมาพิจารณาในการจัดหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก

ครูศึกษาพิจารณาสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นผลต่อสิ่งแวดล้อมของเด็ก คำนี้ถึงสิ่งแวดล้อมในครอบครัว สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมภายนอกทั่วไปที่เป็นผลจากวัฒนธรรมของชาติและวัฒนธรรมของต่างชาติ

ครูต้องตระหนักถึงความเจริญทางสังคมของเด็กที่เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเด็กโดยการ

- เยี่ยมเยียนศึกษาปัญหาที่เป็นอยู่ของนักเรียน และที่ใกล้เคียง
- ศึกษาพิจารณาชุมชนในฐานะที่เป็นแหล่งสำคัญของ การขยายการเรียนรู้
- เรียนรู้เกี่ยวกับเด็กให้มากที่สุดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิต
- ประเมินผลนักเรียนจากสภาพที่เป็นอยู่
- ช่วยให้นักเรียนเจริญงอกงามพัฒนาไปในทางของเด็กเอง เมื่อเด็กมีความพร้อม
- ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจจุดหมายอันแท้จริงของการศึกษา
- วางแผนจัดพิจารณาหลาย ๆ อย่าง หรือปรับปรุงแก้ไขปัญหาสังคม ปัญหา

เศรษฐกิจ และปัญหาอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาร่วมเกี่ยวกับเด็ก

- จัดหลักสูตรให้แตกต่างกัน และให้ผู้เรียนเรียนเป็นรายบุคคล หรือให้เด็กได้เรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และให้เด็กเข้าใจสังคม

- วางแผนจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนร่วมกันระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่มเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้กัน มีความร่วมมือกันด้วยดีระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม

- ให้เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือ

- แก้ไขความอิจฉา ความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ ความรังเกียจต่อกัน ด้วยการให้นักเรียน
เข้าใจข้อเท็จจริงของความแตกต่างระหว่างกัน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจดีต่อกัน ร่วมมือ
รักใคร่กัน มีเอกภาพในสังคม

- ครูทำระเบียบรายบุคคลของนักเรียน เพื่อศึกษาเข้าใจเด็กแต่ละคนในเรื่อง
การเรียน ชีวิตทั่ว ๆ ไป ตลอดจนความประพฤติของเด็กทั้งในและนอกโรงเรียน

- ให้นักเรียนรู้จักใช้ภาษาและยอมรับในความแตกต่างของภาษา

- ให้นักเรียนเจริญในด้านการศึกษาร่วมมือกับผู้อื่น ทั้งในด้านการพูด การอ่าน
การเขียน การฟัง ให้รู้จักการแสดงออก ความต้องการและความสนใจของตนให้ชัดเจน
ครูอาชีพที่แท้จริงและมีความสามารถ จะต้องมีความรวมยอดเกี่ยวกับหลักการ
ต่าง ๆ และการปฏิบัติต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้มีความเจริญงอกงาม พัฒนาในตัวเด็กและ
ชุมชน มีความเข้าใจ มีความรู้เรื่องความเจริญงอกงามของเด็ก สังเกตการเรียนของเด็กใน
โรงเรียน ความแตกต่างในความประพฤติของเด็ก และกระแสชีวิตในด้านต่าง ๆ ของเด็ก
ในโรงเรียนด้วย

ครูต้องศึกษาทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง เพื่อให้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงผลต่อความ
เจริญงอกงามของเด็ก และความเจริญก้าวหน้าของชุมชน

1. ครูต้องตระหนักเสมอว่า ชุมชนเป็นแหล่งสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเรียนของ
เด็ก ครูจะรับชุมชนและทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาได้ ครูเองมีความรู้
ความเข้าใจในชุมชนดีพอ และมีความร่วมมือกับชุมชนด้วย

2. ครูต้องระลึกเสมอว่า ครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนเป็น
ตัวจักรสำคัญในการที่จะนำชุมชนเข้าโรงเรียนและนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน เพราะเป็นผู้นำ
แผนปฏิบัติงานของโรงเรียนไปใช้ ให้บังเกิดผลอย่างแท้จริงต่อนักเรียนและชุมชน

ดังกล่าวมาแล้ว โรงเรียนต้องวางแผนปฏิบัติงาน กำหนดยุทธศาสตร์ในการใช้แผน
และประชาสัมพันธ์โรงเรียนไปพร้อม ๆ กัน

อดีตโรงเรียนมีหน้าที่สอนนักเรียนให้อ่านออกเขียนได้ ความรู้วิชาต่าง ๆ ที่โรงเรียน
สอนเด็กไปไม่สัมพันธ์สอดคล้องกับความเป็นอยู่และกระสวนชีวิตในชุมชนนัก ฝ่าย
ผู้ปกครอง พ่อ แม่ ก็มีหน้าที่เพียงส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนเท่านั้น ความ
จำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงไม่ค่อยมีมากนัก แต่ในปัจจุบัน
ทั้งโรงเรียนและพ่อ แม่ ผู้ปกครองมีความสำคัญ และจำเป็นเท่าเทียมกันในการสร้างเสริม
ความเจริญงอกงามให้แก่เด็ก โรงเรียนต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ

ช่วยเหลือจากชุมชนเป็นอย่างมากในการให้การศึกษาแก่เด็ก โรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องประชาสัมพันธุ์ให้ประชาชนเข้าใจ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนได้ด้วยดี

การประชาสัมพันธุ์โรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากในปัจจุบัน เนื่องจากโรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชน โรงเรียนต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นในการปรับปรุงงานของโรงเรียน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานบางอย่างของโรงเรียน การให้ประชาชนได้รู้เรื่องราว เข้าใจเรื่องโรงเรียนเพื่อให้ประชาชนสนับสนุนให้ความร่วมมือ การยอมรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของกันและกันมาปรับปรุงงานจึงจำเป็นมาก

ในเวลาเดียวกันเมื่อประชาชนเข้าใจโรงเรียน เข้าใจจุดมุ่งหมายและโปรแกรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้ประชาชนมีความรู้ นำข้อคิดเห็นและการกระทำต่าง ๆ ของโรงเรียนมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเป็นไปตามที่โรงเรียนให้การศึกษาแก่บุตรหลาน และคอยสนับสนุนส่งเสริมบุตรหลานให้ปฏิบัติไปในแนวทางนั้นด้วย

นอกจากนั้นในสังคมประชาธิปไตยถือว่าโรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรของชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของโรงเรียนด้วยชุมชนจึงต้องร่วมมือเกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของโรงเรียน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือสนับสนุนส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่เหมาะสมถูกต้องตามความต้องการของชุมชนด้วย

ครูแต่ละคนมีความสำคัญยิ่งต่อการประชาสัมพันธุ์โรงเรียน เพราะครูต้องสัมพันธ์ติดต่อกับพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องติดต่อร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ต้องใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการให้การศึกษาของโรงเรียน ครูจึงมีบทบาทสำคัญในอันที่จะให้ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายเข้าใจโรงเรียน แก้ปัญหาข้อข้องใจทั้งหลายของชุมชนที่มีต่อการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรือในเรื่องอื่นใดก็ได้ครูมีความสำคัญอย่างมาก นอกจากนั้นครูยังสามารถกระตุ้นส่งเสริมแนะนำชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนได้ดีกว่าบุคคลอื่น

การที่ครูจะกระทำภารกิจดังกล่าวให้ได้รับผลดีตามความต้องการนั้น ครูจะต้อง

1. มีส่วนร่วมในชีวิตของชุมชน ร่วมมือกับชุมชนในการกระทำต่าง ๆ ที่เหมาะสมและถูกต้อง ในเวลาเดียวกันครูต้องพยายามศึกษาทำความเข้าใจชุมชน ระบุปัญหาความต้องการของชุมชน รู้โครงสร้างของอำนาจ การรวมกลุ่มของชุมชนไปด้วย

ในแต่ละชุมชนมักจะประกอบไปด้วยบุคคลที่เป็นที่ยอมรับนับถือ และเชื่อถือของผู้อื่น ในลักษณะต่าง ๆ กัน บางชุมชนมีความร่วมมือสามัคคีกันดี บางชุมชนแตกแยกเป็นหมู่เป็นกลุ่ม ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างต่าง ๆ-เหล่านี้ของชุมชน เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือติดต่อ และการวางตัวที่เหมาะสมของครู

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรมีการวิจัยต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาเพิ่มพื้นที่ให้ครอบคลุมทั้งประเทศ เพื่อจะได้ทราบมุมมองของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวม ซึ่งจะ ทำให้ได้ข้อมูลสำคัญในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาประเทศต่อไป เพราะปัจจุบันนี้รัฐบาล ได้กระจายอำนาจการบริหารการจัดการ และการจัดเก็บรายได้ภายในท้องถิ่นลงมสู่ คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว บุคลากรในชุดนี้จึงถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

บรรณานุกรม

กระทรวงมหาดไทย. คู่มือพนักงานส่วนตำบล. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
กรมการปกครอง, 2539. 392 น.

กระทรวงมหาดไทย. คู่มือวิทยากรสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล
ตามโครงการพัฒนาสภาตำบล. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
กรมการปกครอง. 188 pa

ทองหมูน น้อยนนท์. วิจารณ์สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล. คอลัมน์ใจถึงสื่อ
นสพ.มติชน 28 ก.ค. 2540

หลินี่ ศรีสารคาม. บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดการศึกษานอกระบบ :
ศึกษากรณีจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528. อัดสำเนา

วิไล ตั้งจิตสมคิด. การศึกษาไทย. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2539

สาโรช บัวศรี. ความคิดบางประการทางการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. แนวทางการปฏิรูปการศึกษาสำหรับ

รัฐบาล. รายงาน กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2518

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. ร่างแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8

(พ.ศ. 2540 - 2544), 2538. เอกสารอัดสำเนา

ธีรวัฒน์ นิจนตร. การศึกษาไทย. กูเกิด : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา

คณะวิชาครุศาสตร์. วิทยาสงูเกิด, 2531

วิทยากร เชียงกุล. แนวความคิดใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์,
2521

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน. สรุปทิศทางการ

พัฒนาประเทศภายใต้กรอบของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2545) กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538

โชติ บุ่งเผ่าพันธ์. การศึกษาไทย, 2534 (อัดสำเนา)

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524).

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2520.

____. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2524 - 2529).

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524.

____. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2529 - 2534).

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530.

____. สรุปทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้กรอบของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2534 - 2539). กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2533.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แนวทางการปฏิรูปการศึกษาสำหรับ

รัฐบาล. รายงาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2518.

____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529).

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525.

____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534).

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529.

____. "แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8."

เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติ. วันที่ 3 - 4 มีนาคม 2538

ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ฮิลล์ จอมเทียน ชลบุรี, 2538.

____. "การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายยุทธศาสตร์ การพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)." เอกสาร

การสัมมนา วันที่ 13 ตุลาคม 2538 ณ โรงแรมปรี๊นท์พาลาส

กรุงเทพมหานคร, 2538.

____. แนวโน้มแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539).

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534. (อัดสำเนา)

- ____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามมิตร, 2520.
- ____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2520.
- ____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พัฒนศึกษา, 2525.
- ____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534). กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2530.
- ____. แผนอัตรากำลัง 3 ปี ปีงบประมาณ 2529 - 2531. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531. (อัดสำเนา)
- ____. ร่างแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544). 2538. เอกสารอัดสำเนา.
- ____. รายงานการวิจัยเรื่องระบบอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2522.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

เครื่องมือในการวิจัย คำถามในการสัมภาษณ์

*****

คำชี้แจง   คำถามในการสัมภาษณ์มีทั้งหมด 40 ข้อ ให้ผู้ที่จะไปสัมภาษณ์
ได้ศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์ ควรถาม
ผู้สัมภาษณ์ให้เป็นไปตามลำดับข้อ

1. ส่วนมากในขณะนี้ท่านอายุประมาณเท่าไร
2. ตำแหน่งของท่านใน อบต. มีตำแหน่งอะไรบ้าง
3. อาชีพเดิมหรืออาชีพประจำของเราในขณะนี้ คืออาชีพอะไร
4. ขณะนี้ท่านได้เข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ได้นาน
เท่าไรแล้ว เป็นเวลากี่ปี
5. ความประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของท่านในการเข้ามาเป็น อบต. มีอะไรบ้าง
6. ค่าตอบแทนในการเข้ามาทำงานใน อบต. เป็นอย่างไร ได้ประมาณเท่าไร
7. ใน อบต. ส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง คิดว่าชาวบ้านส่วนมากเลือกท่านเข้ามา
เป็น อบต. เพราะอะไร
8. ในฐานะเป็น อบต. ขณะนี้ท่านได้ดำเนินงานอะไรไปบ้างแล้ว
9. ถนนกับแหล่งน้ำ ได้ดำเนินการจัดทำมานานเพียงใด
10. จำนวนเงินที่ อบต. ได้มาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านหรือตำบลของตนเองได้มาอย่างไร
11. จำนวนเงินภาษีมีรัฐบาลนำกลับมาให้ อบต. เพื่อพัฒนาตำบลนั้น เป็นภาษีใน
ด้านใดบ้าง
12. ทุกท่านมีแนวความคิดอย่างไรที่จะทำให้ อบต. มีรายได้เพิ่ม
13. ขณะนี้ทุกท่านทราบหน้าที่ตามกฎหมายหรือไม่
14. ถ้าหลายท่านยังไม่กระจ่างชัดเจนในเรื่องกฎหมาย คิดว่าเราควรจะพัฒนาความ
รู้ความเข้าใจได้อย่างไรบ้าง
- I 5. หน้าที่สำคัญที่เราต้องทำอย่างเร่งด่วนมีอะไรบ้าง
- I 6. ถ้าหัวใจในการดำเนินงานการพัฒนาบ้านเมือง คือ การศึกษาซึ่งหลายคนมอง
ว่าอยู่ที่โรงเรียน แล้วตอนนี้เราก้าวไปที่โรงเรียนในบทบาทอย่างไรบ้าง
17. ขั้นตอนการคิดพัฒนาโรงเรียน เป็นขั้นตอนอย่างไร

18. ยังมีหน้าที่อะไรที่สำคัญมาก ๆ อีกบ้าง (ผู้วิจัยพยายามแยกประเด็นไปว่าคงไม่ใช่ทางด้านการศึกษากระมัง)

19. ถ้าความสำคัญในการพัฒนาคนคือการศึกษา แล้วขณะนี้ยังมีประเด็นปัญหาในการดำเนินงานประเด็นใดบ้าง

20. การคุมเข้มในระดับจังหวัดต่อการบริหารการเงินของ อบต. นั้นเป็นเพราะเหตุใด

21. ขณะนี้งบประมาณของทางราชการที่ลงมายังโรงเรียนโดยตรงเป็นอย่างไร พอเพียงหรือไม่ และลักษณะการใช้งบประมาณเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร

22. โรงเรียนได้ชวน อบต. เข้าไปเล่นคอมพิวเตอร์ หรือสื่อใหม่ ๆ หรือไม่

23. ถ้าเราต้องการสื่อการเรียนการสอนใหม่ ๆ น้อย แล้วอย่างนั้นเราต้องการการดำเนินงานด้านการศึกษาในลักษณะใด

24. การที่เราต้องการให้ลูกหลานของเรา จบชั้นมัธยมในหมู่บ้านหรือตำบล และอยากจะทำให้มีอาชีพเลย เป็นเพราะเหตุใด หรือเรามีความกังวล ความกลัวในเรื่องใด

25. ถ้ารัฐบาลเห็นใจในสภาพปัญหาที่นักเรียนต้องเดินทางไกลไปเรียนยังอำเภออื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ขาดแพทย์ติด การเกเร การไม่ได้วิวัฒนาการ และการเลี้ยงดูจากครอบครัว ก็เลยจะมีการตั้งโรงเรียนมัธยมและโรงเรียนอาชีพในตำบลหรือหมู่บ้านเลย เราคิดว่าเป็นอย่างไร

26. และถ้ารัฐบาลพร้อมให้มีโรงเรียน และให้พวกเขาซึ่งเป็น อบต. ช่วยกันบริหาร ช่วยกันคิด ช่วยกันมอง และควรช่วยกันพิจารณาเห็นว่าโรงเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน การบริหารโรงเรียน เนื้อหาวิชา

27. ถ้าต้องการให้โรงเรียนเน้นการปฏิบัติ ควรให้นักเรียนปฏิบัติงานทางด้านใด

28. ในกรณีที่นักเรียนไม่มีระเบียบ และไม่เอาใจใส่ในการเรียน ตลอดจนบางครั้งถึงขั้นเกเร เราคิดว่าน่าจะมาจากสาเหตุใด และควรทำอย่างไรต่อไป

29. เราอยากให้ครู และผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างไร

30. ในกรณีที่เราไม่พอใจครู หรือผู้บริหารเราทำอย่างไรกัน

31. ตอนนี้ในฐานะเป็น อบต. เราได้รับเชิญจากโรงเรียนให้เข้าไปในโรงเรียนในลักษณะใด

32. ขณะนี้เราเข้าไปล้วงลึกดำเนินงานในหลักสูตรของโรงเรียน หรือกระทรวงได้หรือยัง

33. ในอนาคตต่อไปถ้ารัฐบาลกระจายนโยบายทางการศึกษาลงมา เราคิดว่า จะดำเนินงานหรือจะปฏิบัติงานทางการศึกษาอย่างไร

34. ในฐานะที่เราเป็นทั้งผู้ปกครอง เป็นทั้ง อบต. ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน นักเรียนในโอกาสต่าง ๆ เรามองเด็กนักเรียนในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร และควรจะพัฒนาเด็กนักเรียนอย่างไร

35. ช่วยกันเรียงลำดับความสำคัญภารกิจของ อบต. ว่าภารกิจใดควรให้ความสำคัญอันดับหนึ่ง แล้วในด้านการศึกษาให้ความสำคัญขึ้นเป็นอันดับ ๒-1 ได้หรือยัง

36. ถ้าเรามีลูกหลานที่เรียนเก่งแต่ความประพฤติไม่ดีกับลูกหลานที่เรียนไม่เก่ง แต่ความประพฤติดี เราจะเลือกลูกหลานไปเล่นกับใครได้

37. อบต. น่าจะเข้าไปให้ความรู้แก่ชุมชนในลักษณะใดได้บ้าง

38. อบต. พร้อมหรือไม่ที่จะทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง

39. อบต. มีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างในการจะเข้าไปมีบทบาทในโรงเรียน

40. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป ต่อการพัฒนาการศึกษาตามแนวคิดของ อบต.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

4. มุมมองของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษา : ศึกษากรณีอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก (พิมพ์ปี 2542) ได้รับทุนสนับสนุนจาก สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

งานวิจัยร่วม

1. การทดลองการสอนโจทย์ปัญหาและการคิดคำนวณตามระเบียบขั้นตอนทางคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 เขตการศึกษา 7 (พิมพ์ปี 2534)
2. การทดลองรูปแบบการนิเทศงานวิชาการ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 7 ที่มีต่อความพึงพอใจของครูและความสำเร็จในการนิเทศ (พิมพ์ปี 2530)
3. รายงานการประเมินผลความก้าวหน้าคุณภาพนักเรียนชั้นป. 2 ,4 และ 6 ปีการศึกษา 2529 - 2534
4. การสังเคราะห์งานวิจัย ร่วมกับกองวิชาการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ (พิมพ์ปี 2532)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University